

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno

**VÝBĚR ŽIVOTNÍHO PARTNERA,
PŘEDPOKLAD DOBRÉ RODINY**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
doc. PhDr. Jaroslav Nevoránek, CSc.

Vypracoval:
Vítězslav Mader

Brno 2006

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Výběr životního partnera, předpoklad dobré rodiny“ vypracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu.

.....
Vítězslav Mader

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Jaroslavu Nevoránkovi, CSc. za odborné vedení práce, mnoho cenných rad a podnětů při zpracování zadaného tématu.

Za pomoc při zpracování mé bakalářské práce chci dále poděkovat své ženě Jitce.

.....
Vítězslav Mader

OBSAH

ÚVOD	1
1. VÝBĚR A VOLBA PARTNERA	3
1. 1 Separace od rodičů, utváření nového sebepojetí	6
1. 2 Teorie a koncepce výběru partnera	7
1. 3 Výsledky empirických zkoumání	9
1. 4 Rizikové vstupy do manželství	12
1. 5 Zakázaný partner	13
Dílčí závěr	15
2. RODINA	17
2. 1 Rodina a její funkce ve společnosti	17
2. 2 Normalita, funkčnost, dysfunkčnost	18
2. 3 Individualizující a systémové přístupy	19
2. 4 Komponenty, procesy, dimenze	21
Dílčí závěr	26
3. STRUKTURA RODINY	27
3. 1 Rodiny rodičů	28
3. 2 Osobnostní proměnné	29
3. 3 Bydlení a finance	32
3. 4 Muži a ženy	33
Dílčí závěr	38
4. KOMUNIKACE	40
4. 1 Komunikace a soužití	40
4. 2 Muži, ženy a komunikace	41
4. 3 Rozdíly v komunikaci z pohledu (dys)funkčnosti soužití	41
Dílčí závěr	44
Závěr	45
Resumé	47

Anotace	49
Použitá literatura	50

ÚVOD

Tvorba vztahů nabývá na důležitosti právě v posledních letech, kdy se lidé ocitají v těžko definovatelné situaci, která je dána ztrátou tradičních hodnot a postojů. Člověk má daleko více svobody při rozhodování o výběru životního partnera, ovšem tím se mu také otevírá více možností, ze kterých je pak těžké si vybrat. Kolika problémům a rozvodům bychom dokázali zabránit, pokud bychom znali recept na nalezení toho správného partnera! Zatím však nemáme vyhlídky, zda se někdy dočkáme ideálního programu, který nám na základě zadaných dat vygeneruje profil našeho ideálního partnera...

Studium vztahů je komplikované. Částečně proto, že předmět zkoumání je tak těžko uchopitelný a částečně i proto, že každý z nás asi za nejdůležitější charakteristiku vztahu považuje něco jiného. (Hayesová, 1998). Na vztah je nutné pohlížet jako na dynamický proces, který se neustále vyvíjí a mění během celého života. Lidé se během svého životního cyklu k sobě střídavě přibližují a vzdalují a je velmi důležité, aby dokázali vyladit svoje myšlení na stejnou vlnovou frekvenci, která jim umožní porozumět danému období a citlivě podpořit svého partnera (přiblížit se) či uvolnit mu prostor pro nalézání sebe samého.

Percepce partnera je proces, který ovlivňuje mnoho různých faktorů. Ty zahrnují implicitní teorie osobnosti (o tom, jací jsou ostatní), stereotypy (kategorizace), osobní konstrukty, efekt primariáty (prvního dojmu) a vzpomínky na druhé. (Hayesová, 1998). Na základě vlastní teorie osobnosti každý z nás považuje některé (vybrané) osobnostní rysy za důležitější než jiné. Významnou roli pak hrají především dvě dimenze, a to intelektuální (mentální schopnosti) a sociální (sociabilitu). M. J. Rosenberg a jeho kolegové jsou přesvědčeni, že znalost toho, kde v rámci dvou dimenzí určitý rys leží, může napovědět, jaké charakteristiky s ním budou spojeny.

Pravdou je, že zhruba polovina všech partnerských kolapsů, krizí a rozvodů je skutečně „chybou výběru“. Možná se jen setkali partneři, kteří by každý sám za sebe mohli s někým jiným docela slušně uspět, ale právě oni dva se však měli raději minout. Některé jejich charakteristiky jsou tak těžko slučitelné, že jejich případné soužití se

záhy nutně změní v martýrium nedorozumění, konfliktů a střetů. Ještě horší však je, pokud si masochisticky zvolí partnera z okruhu těch vysoce rizikových. Někoho, kdo je sám s to velice spolehlivě rozbít jakýkoli vztah v životě. V běžné populaci jich je tak 10 – 15 procent, tedy zhruba každý sedmý až desátý!

Druhá polovina partnerských selhání jde zřejmě na vrub nedostatku některých, pro soužití nezbytných, dovedností. Ty si však lze při troše snahy někdy ještě doplnit a osvojit. Ať již usilovným samostudiem, nebo za laskavé pomoci příslušných odborníků. Chybný výběr se však napravuje opravdu velice těžko. Zpravidla jen za cenu značného odříkání a schopnosti smířit se s tím, že náš vztah bude vždy náročnější a rizikovější, než by mohl být při jiném výběru.

Každý z nás potká za život údajně 100 až 150 bytostí, s nimiž by měl šanci na klidné a spokojené soužití. Optimista při podobném konstatování nepochybně zajásá a dodá, že tolik šťastných manželství snad nelze za jeden život stihnout. Pesimista je naopak skálopevně přesvědčen, že on vždy neomylně sáhne po někom z těch tisíců zbývajících. Realista se možná bude pít po informacích, jak by mohl alespoň některou z oněch vhodných bytostí s uspokojivou mírou spolehlivosti rozpoznat.

Já sám se považuji za realistu a jsem přesvědčen, že je možné významně minimalizovat rizika nesprávného výběru partnera seznámením se s teoretickými východisky, jejichž pravdivost je praxí prověřena. Cílem této práce je nalezení faktorů ovlivňujících výběr životního partnera a stanovení těch, které jsou rozhodující pro založení a udržení dobré rodiny. Ve své práci budu charakterizovat tyto faktory a definovat dobrou, fungující, láskyplnou rodinu. Svou prací chci přesvědčit zejména ty jedince, kteří teprve svého životního partnera hledají, že chtějí-li založit trvalý, celoživotní svazek, je třeba na něm pracovat od samého začátku. Součástí onoho úsilí je i uvážlivá volba partnera. Ty jedince, kteří si již svého životního partnera vybrali, chci přimět k zamyšlení, čím by ještě mohli přispět ke zkvalitnění jejich soužití.

Hlavní metodou, použitou při zpracování této bakalářské práce, byla obsahová analýza dostupných materiálů a z ní logické a deduktivní vyvození závěrů.

1. VÝBĚR A VOLBA PARTNERA

Výběr a volba partnera se odehrává v určitém vývojovém období jedince, pro které je charakteristické dosahování **osobní zralosti**. Dosahování osobní zralosti probíhá průběžně na přechodu z dospívání do dospělosti. Osobní zralost lze rozčlenit na zralost biologickou, psychickou a sociální. Biologická (tělesná) je spojena se schopností založit rodinu a rodit děti, se schopností reprodukce a snahou o zachování rodu. Období dospělosti je obdobím největší tělesné produktivity, kdy člověk je schopen podávat velké výkony.

Znaky osobní zralosti:

- optimální osvobození se od závislosti na rodině (nejbližším okolí), tzv. „vyplování na otevřené moře“, zachování kladného vztahu
- samostatnost v rozhodování
- schopnost nést odpovědnost za sebe a za své jednání, ochota podstoupit riziko a přijmout následky, být hrdý na dobře odvedenou práci
- schopnost stát si za svým názorem, střetávat se s jinými názory
- dobrá sebedůvěra (netrpět stále pocity viny, nerozhodností)
- schopnost udržovat dlouhotrvající přátelství
- schopnost jednat s každým člověkem s náležitými ohledy a bez předsudků
- schopnost sladit své potřeby (práva) s potřebami jiných a za určitých okolností se podřídit
- na základě emfatických schopností projevit sympatie, pomoci
- při výběru partnera nebyť motivován jen biologickými potřebami
- schopnost běžného heterosexuálního styku bez pocitů viny, bez zábran
- schopnost dát najevo lásku a něhu a schopnost ji přijímat
- schopnost vykonávat přiměřené množství práce každý den, nepociťovat nepřiměřenou únavu, pociťovat užitečnost
- schopnost rozvržení práce a odpočinku

V období dospělosti dochází ke stabilizaci – integraci osobnosti (temperamentových i charakterových vlastností, zájmů, hodnot ...). Dospělost je

nejdelším životním obdobím. Jde o období dynamické - rozvoj nekončí (projevuje se potřeba neustálého vzdělávání – sebevzdělávání, získávání zkušeností – sebevýchova, stanovování a dosahování řady cílů). Jde o období práce, zakládání rodiny, výchovy dětí a vykonávání řady společenských rolí. Období dospělosti je možno dále rozdělit na dospělost **rannou (mladší), střední a pozdní**.

Z pohledu zvoleného tématu bakalářské práce je proto nejvhodnější podrobněji charakterizovat pouze **období ranné (mladší) dospělosti , tj. věk 18 – (26) 30 let**.

Tělesný vývoj a vývoj motoriky

- období relativního klidu a vyrovnanosti – nedochází k výrazným fyzickým změnám
- růst organismu se ustaluje, kosterní svalstvo ještě roste
- ustaluje se celkový vzhled, vrcholí činnost žláz s vnitřní sekrecí
- kolem 30. roku dosahují všechny orgány úplné zralosti
- stagnace = stabilizační fáze
- období vrcholné aktivity fyzické i psychické – velká schopnost snést zátěž

Kognitivní funkce

- maximální rozvinutí všech kognitivních funkcí včetně intelektu, paměti a myšlení (je pružné, kreativní)
- období získávání zkušeností (člověk je otevřen novým zkušenostem)
- období je vhodné využít pro další vzdělávání, sebevzdělávání, schopnost učit se novým věcem je nezměněna
- schopnost dobré adaptability

Emoce a vůle

- převládá pozitivní citové ladění
- jsou realizovány životní cíle, naplňovány hodnoty, které si často zvolíme v adolescenci
- mají možnost svobodně se rozhodovat a pevně si stát za svým cílem
- období střízlivého realismu – znají své možnosti, omezení
- s úspěchy v osobním i pracovním životě narůstá sebevědomí

Sociální vztahy

- dochází k upevnění identity dospělého (identifikace s rolí dospělého, kdo jsem a jaký mám cíl)
- přetrvává extrovertnost – sociální vztahy jsou široké a různorodé

Pro období mladší dospělosti je charakteristické **hledání a nacházení trvalého partnera, založení nové rodiny jako samostatného celku** a realizace pracovní činnosti. Práce a **život v manželství – v rodině je pro mnohé nejdůležitějším obsahem životního naplnění.**

V období mladší dospělosti jedinec nachází intimního partnera. **Intimita** bývá charakterizována jako **schopnost být sám sebou ve společnosti druhého.** Intimní partner je ten, se kterým vydržíme bez nudy a strachu doma, když nejde televize, a jehož přednosti více oceníme ve vztahu k potřebám dvojice – rodiny, než ve vztahu ke společnému hodnocení. Manželství by mělo být založeno na hlubokém emočním vztahu, kde partneri mohou zůstat autentičtí a mít svůj vlastní názor. Největší šanci má takové manželství, do kterého lidé vstupují plánovaně, lidé v podstatě zralí, osobně vyrovnaní a zdraví.

Součástí manželského soužití je **sexuální aktivita.** Ta člověku přináší (resp. měla by přinášet) radost, uvolnění a rozkoš. V tomto případě můžeme sexuální aktivitu označit jako **individuální (rekreační).** Sexuální styk však může být chápán i jako důvěrný rozhovor dané dvojice a lze tedy sexuální aktivitu označit jako **párovou (komunikační).** V neposlední řadě je sexuální aktivita prostředkem pro zplození dětí a je možno ji označit za **druhovou.**

Pro **ženy** je období mladší dospělosti obdobím uspokojování mateřského instinktu. Žena potřebuje něco ze sebe dát, pečovat o někoho. K velkému posunu v tomto směru dochází zejména po 25. roce. Někdy však může vzniknout konflikt mezi volbou, zda dát přednost povolání či dětem, což se projevuje i v počtu dětí. Pokud u ženy nedojde k uspokojení pudu založit rodinu, odráží se to v sebevědomí ženy. Ta se snaží o kompenzaci a často hledá práci, která se týká dětí nebo pomoci ostatním lidem.

Pro **muže** je pak typická snaha o sebeprosazení v práci, snaha být úspěšný. Muži mají velké cíle, které porovnávají s možnostmi. Tyto cíle nejsou ještě tak pevné, muži se tzv. „hledají“ a střídají zaměstnání. Muže především motivuje pracovat schopnost samostatně se uživit, snaha získat ekonomickou nezávislost a dobrý životní standard

celé nové rodiny. Nelze však opomíjet ani snahu pomáhat lidem a vědomí, že práce je pro jiné užitečná, prospěšná.

Jak již bylo uvedeno v období tzv. mladší dospělosti, kdy jedinec dosahuje osobní zralosti, má před sebou tři vývojové úkoly. Těmi jsou separace od rodičovské rodiny, volba profesní dráhy a výběr partnera. Z pohledu zvoleného tématu práce se zaměřím na úkol první a třetí.

1.1 Separace od rodičů, utváření nového sebepojetí

J. A. Hoffman (1984) rozlišuje čtyři dimenze separace:

- **emocionální nezávislost**, která odráží osvobození od potřeby emoční podpory a souhlasu rodičů
- **funkční nezávislost**, která spočívá v osvobození od potřeby fyzické i ekonomické účasti ze strany rodičů
- **postojová nezávislost**, která určuje stupeň odlišnosti postojů, hodnot a přesvědčení rodičů a dospívajících
- **konfliktová nezávislost**, která reflektuje absenci pocitů viny a hněvu ve vztazích mezi rodiči a dospívajícími, přičemž konfliktová nezávislost významně souvisí s nezávislostí emoční.

Separace rodičů a dospívajících se odehrává interakčně a děje se na základě a též spolu s individuálním procesem označovaným jako utváření nového sebepojetí a nové druhé individualizace. Sebeпоjetí chápou Blatný, Osecká a Macek (1993) jako mentální reprezentaci Já uloženou v paměti, která se utváří v procesu interakce jedince s prostředím, především sociálním. Je nástrojem psychické regulace chování a slouží jako nástroj orientace a stabilizace činností. ... Sebeпоjetí není jen souhrn představ o sobě, je v něm vyjádřen i vztah k sobě, což se vyjadřuje jako sebeúcta, sebevědomí a podobně .

Pro rozvoj nového sebepojetí, odlišného od období dětství jsou důležité zejména kontakty a vztahy s vrstevníky stejného i opačného pohlaví. Při heterosexuálních kontaktech i vztazích (při vzájemném hledání a párování) si dospívající jedinec začíná

klást otázky typu : Pro koho jsem zajímavý -á, přitažlivý -á? Jsem zajímavý -á a líbím se tomu - té, který -á se líbí mně? Nebo dokonce: Jsem vůbec pro někoho zajímavý - á, přitažlivý -á? Postupně tak dochází, probíhá-li vše, jak má, k **relativnímu sebezpřijetí jakožto erotického partnera**. Toto sebezpřijetí je neukončený proces, mívá své proměny nebo zvraty. Průběžně a spolu s procesy separace a utváření nového sebezpjetí lze v rovině chování pozorovat tzv. „nevážné chození“, hledání, projevy zamilovanosti – až po známost vážnou, případně deklarovanou jako zasnoubení.

1.2 Teorie a koncepce výběru partnera

Teorií a koncepcí, které se zabývají problematikou výběru životního partnera bylo, je a bude vytvořeno ještě mnoho. Účelem mé práce v této kapitole není podat vyčerpávající přehled teorií a koncepcí výběru partnera, a proto se zmíním jen o těch, které jsou nejznámější a které budu zmiňovat i v dalších kapitolách své práce.

Na prvním místě je možné uvést **psychoanalytické a neopsychoanalytické koncepce** zdůrazňující, že při výběru partnera se především projevuje vliv rodičovských vzorů na základě primární socializace, svoji roli zde hraje vědomá i nevědomá složka psychiky. Hlubinná psychologie a psychoterapie, především **S. Freud** a do určité míry **A. Adler** i **C. G. Jung**, jsou otci stále aktuální představy, že selhávání a poruchám žití v rodině a manželství lze porozumět především pohledem do minulosti jedince, která determinuje už samotnou volbu partnera a také další soužití. V individuálním vývoji postupuje jedinec tak, že se osvobozuje od nadvlády nevědomých motivací a směřuje k jasnému, rozšiřujícímu se vědomí (Jung 1994). Nevědomé motivace se pak promítají do očekávaných a vyhledávaných sociálních vlastností životního partnera, vědomé složky ovlivňují volbu a sdílení životních hodnot. Je velmi důležité, aby každý z partnerů dokázal otevřeně hovořit o svých očekáváních, zkušenostech z dětství, pozitivních i negativních modelech rodičů, neboť právě prostřednictvím komunikace k sobě dokáží lidé ve vzájemném vztahu nalézt opravdovou společnou cestu životem.

K teoriím, které uznávají význam **sociologických faktorů** při hledání a volbě partnera lze zařadit **teorii komplementarity**. **R. F. Winch** (1958) uznává význam

sociologických faktorů v počátečních fázích známosti, které posilují homogenní tendence při hledání partnera, avšak popírá, že by při vlastní volbě byly určující. Samotný výběr je především založen na **vzájemném uspokojování osobnostních potřeb**. Winch rozlišil dvě stadia volby a výběru partnera: v prvním se dva hledají a setkávají na základě socio-kulturní homogenity, ve druhém jde o osobnostní potřeby. Ve svém životním partnerovi podvědomě hledáme ty sociální a osobnostní vlastnosti, které jsme postrádali u rodiče opačného pohlaví především v období dospívání a adolescence, kdy dochází k diferenciaci obsahu sebepojetí, tvorbě hodnotového žebříčku a uvědomování souvislostí mezi rolemi rodičů. Řada studií ukazuje, že adolescenti se svou hodnotovou orientací podobají vlastním rodičům více, než svým přátelům.

Lidem zpravidla imponuje partner, který v některých směrech doplňuje jejich osobnost opačnými osobnostními rysy. Tak si například pasivnější jedinec vybírá partnera, který svou větší aktivností nahrazuje nedostatek, který si sám uvědomuje. Doplňující rysy se však zpravidla týkají jen „povrchu“ osobnosti, ale základní hodnoty, podstatné životní cíle musí být podobné, má-li soužití vyústit ve vzájemnou podporu a v úsilí zaměřené stejným směrem. (Langmaier,1998). Takový výběr partnera, který je založen na principu vzájemného doplňování bývá v odborné literatuře označován za **výběr na principu odlišnosti – heterogamie**.

Byrne v roce 1961 ve svém výzkumu zaměřeném na postoje zjistil, že osoby s podobnými postoji vnímali respondenti jako sympatičtější a inteligentnější, než osoby, jejichž postoje se lišily. Partner s podobnými životními hodnotami a deficitními vlastnostmi pro nás bývá proto často atraktivnější než partner, který je pouhou nedokonalou kopií rodiče opačného pohlaví. Lidé si vybírají za své životní partnery nejčastěji ty jedince, s nimiž sdílejí základní životní hodnoty a s nimiž mají zhruba podobnou osobní zkušenost i přibližně stejný stupeň osobní zralosti. (**Langmeier**,1998). **Výběr na principu podobnosti – homogamie** hraje při partnerském výběru v naší kultuře stále významnou roli. A to jak u homogamie věkové (bereme si podstatě své vrstevníky), tak i vzdělanostní, sociální, rasové a národnostní.

Bernard I. Murstein vypracoval a empiricky ověřoval komplexně pojatý koncept výběru partnera pro manželství a pokusil se analyzovat celý proces. Jeho teorie se

nazývá **S-V-R (Stimulus – Value – Role)** a pokouší se syntetizovat přístupy psychologický, sociálně-psychologický a sociologický. Murstein zdůrazňuje především princip vyváženosti vzájemných výměn, které probíhají ve všech třech stádiích rozvoje známosti, od upoutání (S -stimulus), vzájemného poznání a sdílení hodnot, zájmů a postojů (V - value), až po vyústění vztahu ve sňatek (R - role).

1.3 Výsledky empirických zkoumání

Empirická zkoumání, jejichž výsledky jsem použil pro vyvození závěrů, byla zaměřena na následující problematiku:

- očekávání od soužití v manželství a prekoncepce soužití z hlediska mužské – ženské role
- očekávání a prekoncepce ve vztahu k percepci a hodnocení manželství rodičů
- některé rozdíly v situacích „chození spolu“ (tzv. nevážná známost) a známostí vážnou (snoubenectvím)
- kompatibilitu očekávání a vzájemného poznání v období těsně před sňatkem.

Data potřebná k poznání výše uvedených aspektů uvažované etapy párování byla získána od čtyř různých skupin zkoumaných osob.

Soubor A: vysokoškolští studenti humanitního i technického směru ve věku 18 – 20 let, 70 žen a 39 mužů

Soubor B: skupina 15 snoubeneckých párů v období jednoho až tří měsíců před sňatkem, věkový průměr u žen - 23,4, u mužů - 25,9. Dokončené středoškolské vzdělání mělo 23 respondentů, vysokoškolské 7.

Soubor C: 26 párů v období zasnoubení, ve věkovém rozmezí u mužů 18 – 29 let (průměr 21,8) a žen ve věku 17 – 24 let (průměr 19,8). Základní vzdělání měla jedna žena, vyučeno bylo 11 respondentů, nejvíce (38) bylo středoškoláků, vysokoškoláci byli dva.

Soubor D: 30 svobodných párů, výhradně vysokoškoláků, rozdělených do dvou stejně početných podskupin: Jednu (D 1) tvořili ti, kteří svou známost označili za krátkodobou tzv. „nevážnou“. Druhou podskupinu (D 2) tvořili snoubenci registrovaní na matrikách obecních úřadů.

Základní použitou metodou byly nestandardizované dotazníky vytvořené pro potřeby jednotlivých výzkumů a umožňující detekovat zkoumané proměnné.

Ze zpracovaných výsledků (zkoumán byl soubor B) vyplynulo **v oblasti očekávání od manželství** následující:

1. V oblasti sexuální se projevila inkompatibilita v tom, že snoubenci očekávají iniciativu k sexuálnímu styku spíše od svých partnerů, kdežto ti zase očekávají též iniciativu ze strany ženy. Pokud jde o frekvenci sexuálních styků, partneři se shodovali a nejčastěji odpovídali: „Častost sexuálního styku se bude řídit přáním obou.“
2. V počtu dětí panovala mezi snoubenci shoda. Téměř všechny páry shodně uvedly, že chtějí dvě děti a zbytek se vyjádřil, že neví nebo že je to jedno. Naproti tomu byla zjištěna inkompatibilita v očekávání délky doby, po kterou by žena měla zůstat na tzv. mateřské dovolené. Snoubenky preferovaly jeden až maximálně tři roky, snoubenci si však přáli, aby jejich manželky – matky byly doma co nejdéle, nejméně tři až čtyři roky.
3. V oblasti rozhodování převažovala obecně formulovaná očekávání – vše rozhodovat společně. Další rozbor odpovědí respondentů však ukázal, že zkoumaní muži jsou v tomto směru nevyhraněnější než jejich partnerky, neboť muži nevěděli, co vlastně mohou či mají od svých partnerek očekávat. Dokonce nevěděli ani to, co a jak by měli ve sféře dominance - submise očekávat od sebe. Zkoumané ženy častěji uváděly jasnější vymezení kompetencí, včetně ochoty přijmout submisivní pozici v jedné oblasti a dominantní v jiné.
4. V oblasti finančního hospodaření preferují oba partneři zásadu „společné kasy“. Pouze tři z patnácti mužů by rádi přenechali veškeré finanční hospodaření v kompetenci ženy.
5. V období těsně před sňatkem jsme zjistili v představách zkoumaných mužů očekávání téměř recipročního vlastního podílu na domácích pracích. Jejich partnerky však projevíly i v tomto směru větší smysl pro realitu, neboť očekávají, že většina péče o domácnost i o děti bude jejich záležitostí.
6. Společné volnočasové aktivity, jakož i sdílení stejných zájmů a přátel preferovala a téměř shodně uváděla naprostá většina zkoumaných dvojic.
7. Ve fázi „rolového stadia“ vývoje známosti je významné, jak a co si budoucí manželé mezi sebou vyjasnili, tedy o čem spolu promlouvali. Ve zkoumaném

souboru byl nejčastějším námětem komunikace a vyjasňování počet dětí, dále oblast finančního zabezpečení a též frekvence a iniciace sexuálního styku, byť právě v této poslední oblasti se projevila výraznější inkompatibilita.

U zkoumané skupiny byl splněn úkol „rolové etapy“ vážné známosti jen částečně. Řada úkolů a vyjasňování rolových očekávání, což by mělo být klíčovou náplní období vážné známosti, byla buď opomenuta nebo (nejčastěji) zůstala nevyjasněna.

Dále ze zpracovaných výsledků (zkoumán byl soubor C) vyplynulo v **oblasti vzájemného poznání snoubenců** následující:

1. Míra vzájemného poznání souvisí s délkou známosti, a to tak, že největší shoda ve vzájemných odpovědích byla u párů, jejichž známost trvá déle než půl roku a méně než dva roky. Vyplývá z toho, že nelze předpokládat přímou úměru mezi délkou známosti a vzájemným poznáním.
2. Nepotvrdil se předpoklad, že by ženy znaly své partnery lépe než muži ženy.
3. Nebyly zjištěny významné rozdíly, které by dovolily předpokládat, že čím vyšší vzdělání, tím lépe se partneři znají.

Ze zpracovaných výsledků empirických zkoumání (zkoumán byl soubor D avšak rozdělený na dva podsoubory, které byly vzájemně porovnávány – D 1 = nevážná známost a D 2 = vážná známost) vyplynuly následující skutečnosti a statisticky významné diference:

1. Společné zájmy výrazně převažovaly u skupiny D 2, rovněž v kontaktech s lidmi vykazovala skupina D 2 významně vyšší podíl společných známých a přátel ve srovnání se skupinou D 1, u které převažovaly individuální kontakty.
2. Komunikační intimita (vzájemné svěřování se) byla výrazně vyšší u skupiny D 2.
3. V oblasti životních hodnotových orientací se obě srovnávané skupiny nelišily – tudíž pro zkoumaný soubor neplatilo, že by snoubenci měli větší shodu či soulad v hodnotových orientacích, než ti, co spolu pouze chodí. Nutné je však zdůraznit, že porovnávané soubory byly homogenní co do věku i vzdělanostní úrovně a dá se předpokládat, že i co do charakteristik rodinného prostředí.
4. Délka známosti snoubeneckých párů se pohybovala kolem období 28 měsíců.

1. 4 Rizikové vstupy do manželství

Odhaduje se, že každá čtvrtá až šestá dvojice uzavírající sňatek v současné době může očekávat, že se rozvede, a nejčastěji se tak stane během prvního desetiletí soužití. Na základě poznatků poradenské praxe, s přihlédnutím k údajům publikovaným v literatuře, jakož i na základě porovnání funkčních a dysfunkčních soužití (viz další kapitoly) je možno sestavit seznam patnácti faktorů zvyšujících rizikovost manželství a detekovatelných již v době uzavírání sňatku. Rizika soužití i adaptační potíže v manželství se tedy zvyšují, jestliže:

1. Prostředí původních rodin partnerů se od sebe výrazně liší co do úrovně vzdělání, životního stylu, socio-ekonomického statutu a náboženské víry.
2. V rodičovských rodinách partnerů jsou neslučitelné modely rodových rolí – například jeden pochází z rodiny s tradičně patriarchálním nebo matriarchálním rozdělením rolí, kdežto druhý z egalitářské dvoukariérové rodiny s výraznými profesními aspiracemi obou rodičů.
3. Manželství rodičů je snoubenci percipováno jako nestabilní, nevydařené.
4. Jeden či oba považují své dětství nebo dospívání za mimořádně strastiplné a nešťastné období.
5. U jednoho, případně u obou přetrvávají dlouhodobě konfliktní až nepřátelské vztahy s jedním z rodičů.
6. Jeden či druhý je výrazně emočně závislý na jednom z rodičů.
7. Rozhodujícím motivem k uzavření manželství je přání co nejrychleji odejít z rodičovského domova.
8. Určujícím motivem sňatku je nechtěná gravidita.
9. Jeden či oba usilují vstoupit do manželství bezprostředně po nějakém velkém životním zklamání, zejména v milostné oblasti.
10. Svatba se má konat bez přítomnosti rodičů a navzdory jejich přetrvávajícímu odporu.
11. Rozhodnutí vzít se nastalo po známosti, která trvala méně než půl roku.
12. V den svatby je ženichovi méně než 20 let a – nebo nevěstě méně než 18 let.
13. Jeden nebo druhý uzavírají první sňatek ve věku od 35 let výše.
14. Věkový rozdíl činí 15 a více let.

15. U jednoho či obou se objevují abnormní až psychopatické rysy osobnosti (paranoidita, nezdrženlivá agresivita, drogová závislost, sklon k parazitnímu způsobu života a další).

1. 5 Zakázaný partner

Kromě označení „rizikové vstupy do manželství“ se u některých autorů zabývajících se problematikou volby partnera setkáváme i s označením „**zakázaný partner - ka**“. Kdo tedy je tím zakázaným partnerem, případně partnerkou? A jak jej - ji poznáme? Miroslav Plzák ve své knize „Klíč k výběru partnera pro manželství“ (Motto, 2006) charakterizuje tři pásma zakázaných žen a tři pásma zakázaných mužů, a to podle doby, kdy by jejich partneři měli být schopni je rozpoznat.

Již během prvního týdne známosti (první pásmo) by měl muž rozpoznat **ženu chorobně žárlivou a ženu nezdrženlivou**. Chorobně žárlivá žena muže zahrne řečmi o věrnosti a vyptává se na ty, které „byly před ní“. Erotomanka se bez ohledu na okolnosti a novost vztahu projevuje útočně a nebere na partnera ohled. I **alkoholička či toxikomanka** se mohou projevit v prvním pásmu tím, že alkoholička povleče muže někam na pití a toxikomanka se už na druhé schůzce chová divně a pronáší plamenné obhajoby legalizace drog.

Do druhého pásma zakázaných žen řadí autor **ženu línou, hašteřivou a nepořádnou**. Rozpoznat takovou ženu může partner teprve poté, co s partnerkou stráví několik dnů pohromadě v jednom bytě či místnosti, tedy za podmínek napodobujících manželství. Vcelku výstižně zní následující doporučení autora: „*Bez svatební cesty před svatbou se osvícený muž nežení a osvícená žena nevdává.*“ (PLZÁK, M., 2006, s. 172)

Do třetího pásma zakázaných žen patří **žena hysterická**. Tento typ ženy je nejnebezpečnější, a tedy i nejostřeji zakázanou. Muž je ovšem schopen takovou ženu rozpoznat až tehdy, když s dívkou (ženou) chodí nejméně tři měsíce. Důležitými diagnostickými znaky hysterické ženy jsou:

- „*nemá stálou kamarádku, střídá kamarádky, jeden den svou kamarádku pomlouvá, druhý den ji chválí*“

- *vztah k matce je divný, buď velká nenávisť, nebo nesympatické cvrlikání a nadbytek nechutně přeslazených slov*
- *není schopna snášet klid a pohodu; pohoda hysterickou ženu dráždí*
- *člověk má neustále pocit, že hysterická žena žije v divné předstírané křeči*
- *ustavičně pláče, štká, ostře vydírá, aby byla hlazena a konejšena*
- *je nesoustavná, trvale nadsazuje význam citu a lásky.* “ (PLZÁK, M. 2006, s. 176)

V označení ženy zakázané pro manželství je obsažen i **příkaz rozejít se** okamžitě s tou, u níž muž nabytí dojmu, že patří k typu zakázané ženy.

Obdobně jako u žen do prvního pásma zakázaných mužů řadíme **muže chorobně žárlivého**. Ten se projevuje už v prvním týdnu známosti a okouzluje pouze nezralou dívku. I ta však zpravidla po třech měsících spláče nad svou neopatrností.

Teprve po měsíci známosti může žena s jistotou rozpoznat **alkoholika**, či alespoň muže k alkoholismu směřujícího. Alkoholik sice nevydrží nepít ani týden, ale na začátku známosti se dokáže ovládnout natolik, že nejde na schůzku opilý. Jinak toho na muži v prvním měsíci vážné známosti víc žena nepozná, neboť muž na sebe bere roli kavalíra.

Třetí pásmo zakázaných mužů se nachází až v období od čtvrtého do šestého měsíce vážné známosti. Až v tomto období vykvetou ženě před očima vysoce opovržením hodné vlastnosti muže zakázaného pro manželství, a to **lenost, hysterie a vzteklounství**.

Dílčí závěr

S trochou nadsázky si dovolím předložit charakteristiku **ideálního partnera**, který by měl skýtat **předpoklad**, že manželství s ním uzavřené bude harmonické a rodina s ním založená bude fungující. Tedy tento muž by měl danou ženu dostatečně fyzicky přitahovat, měl by být úspěšný, měl by ženě imponovat, neměl by mít příliš mnoho záporných vlastností a ty jeho kladné by měly být vyvinuty tak akorát, měl by být vyrovnaný, vyrůstat v harmonické rodině, navíc v rodině v mnohém podobné rodině ženy, měl by mít přiměřené partnerské zkušenosti, hodit se k ženě věkem, vzděláním, názory a hodnotami, měl by mít společné životní cíle, měl by si se ženou rozumět v intimním soužití, měl by umět si se ženou v klidu posedět a popovídat, měl by respektovat a sdílet její emoce, měl by být nadán schopností včas a dobře rozpoznat přání ženy, její touhy a potřeby (a také jim patřičně vyhovět) a svou lásku by měl ženě dávat najevo všude, kde to jen jde. Zároveň by neměl pít, neměl by být hysterický a samozřejmě by neměl žárlit.

Obdobně lze charakterizovat i **ideální partnerku**. Tato žena či dívka by měla být pro muže svým zjevem dostatečně atraktivní, kypící tělesným i duševním zdravím, bez výrazných temperamentových či povahových extrémů, měla by být ze spořádané rodiny, v mnohém tak podobné rodině muže, měla by sdílet řadu pro muže tak významných hodnot, postojů a zájmů a bez problémů by měla tolerovat ty ostatní, měla by být věkem k muži přiměřenou a přitom schopnou poskytovat muži dostatek obdivu a uznání, měla by zvládat běžné starosti, aniž by jimi nadměrně zatěžovala muže, se spontánní potěchou by měla přijímat mužovu představu o frekvenci a způsobu sexuálních kontaktů a přitom zároveň být i dobrou hospodyní. Také by měla být se sebou srovnaná, měla by být bez závislostí na lécích, drogách a podobných podpůrných berličkách.

Zcela záměrně jsem v textu zdůraznil slova „ideální“ partner a partnerka. Realita života nám však říká, že ne vždy ideálu dosáhneme. Proto ten, kdo hledá životního partnera, by se neměl zaleknout tolika „měl-a by“, která jsem výše uvedl. Přinejmenším by se měl vyhnout alespoň partnerům zakázaným a své ideály se pak pokusit přizpůsobit tak, aby se jim ten, koho si vyberou, co nejvíce podobal. Stručně řečeno:

**„vybrat, poznat sebe a druhého, vyloučit zakázané partnery, a potom hledat
správný styl soužití.“**

2. RODINA

2. 1 Rodina a její funkce ve společnosti

Nalézt odpovídající definici rodiny je obtížné. V jednotlivých vědních odvětvích se proto význam tohoto termínu liší v závislosti na metodologických postupech, oblasti výzkumu a pojmovém ústrojí. Je nemožné hovořit o jediném pevném všeobecně přijímaném pojmu rodiny, ale spíše o jednotlivých aspektech a proměnlivých variantách tohoto termínu tak, jak se odrážejí v různých vědních oborech.

Rodina v nejširším pojetí je chápána jako celek rozličných konstelací takové formy života, která obsahuje minimálně dvougenerační soužití dětí a rodičů, má trvalý charakter a vykazuje pevné vazby mezigenerační a vnitrogenerační solidarity. Rodina jako sociální celek spojený na základě příbuzenské mezigenerační vazby je v tomto pojetí ve své podstatě neměnnou sociální institucí, která jako taková existuje v každém kulturním prostředí a je v něm sociálně uznávána. Další konkrétní znaky rodiny považované za její nezbytné charakteristiky jsou variabilní v závislosti na sociokulturním prostředí a na konkrétních formách rodinného soužití přítomných v čase a prostředí.

V současné společnosti lze někdy pozorovat snahy o co nejširší vymezení pojmu rodiny tak, aby se stal relevantním pro jakoukoli formu soužití dvou či více lidí bez závislosti na mezigenerační vazbě, na přítomnosti dětí či na jakékoli institucionální vazbě. Pro odlišení rodiny od jiných forem lidského soužití v malých sociálních skupinách je nutné charakterizovat **základní funkce rodiny**. V tomto smyslu sem patří **funkce reprodukční, socializační, sociálně-ekonomická a regenerační**. Někdy se hovoří též o **funkci tvorby lidského kapitálu** ve smyslu přípravy dítěte na plnohodnotný život člověka ve společnosti. Právě tvorba lidského kapitálu je téměř výhradní doménou rodiny, jejíž funkce je v této oblasti nenahraditelná. V ostatních formách soužití rodičů a dětí se daří dobrá výchova jen potud, pokud dokáží stabilní rodinu, uspokojující všechny potřeby dítěte a vytvářející schopnost orientovat se ve světě obou pohlaví, úspěšně imitovat.

S ohledem na základní biologické a funkcionální charakteristiky lze v evropském a českém prostředí chápat rodinu v nejširším smyslu za sociální jednotku, jejímž ustavujícím znakem je soužití minimálně dvou generací v přímé příbuzenské linii (rodič – dítě) a vedlejšími znaky je plnění základních rodinných funkcí a žádoucí, nicméně nikoli nezbytné, právně-institucionální zakotvení ve společnosti. Příbuzenský vztah může být výjimečně založen na právních institutech, které nejsou založeny na biologickém rodičovství (např. osvojení). Je třeba zdůraznit, že tato forma rodiny se neomezuje jen na dvougenerační soužití, ale i na vícegenerační typy rodinných soužití.

V užším pojetí je možné za přirozenou rodinu, která je jednoznačně převažujícím typem soužití v České republice, považovat **institucionálně strukturované sociální společenství, které je založené na rodičovském a manželském vztahu** jako jeho dvou základních vztahových liniích, a vychází z úpravy rodinného práva. V ustanovení § 1 a 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů je definováno manželství, stanoven jeho hlavní účel a vyjádřen názor státu na žádoucí výběr životního partnera jako předpokladu dobré rodiny.

„Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.“ (§ 1 zák. č. 94/1963 Sb.)

„Muž a žena, kteří spolu chtějí uzavřít manželství (dále jen snoubenci), mají předem poznat navzájem své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel.“ (§ 2 zák. č. 94/1963 Sb.)

2. 2 Normalita, funkčnost, dysfunkčnost

Z dějin filozofie, etiky, pedagogiky, do jisté míry sociologie i psychologie, jakož i náboženství lze vysledovat představy o tom, co a jak se má dít v rodině a manželství, co je správné, dobré, přípustné – a co naopak nesprávné, zapovězené či přímo hříšné. Ale až v posledních desetiletích dvacátého století se staly pozitivní - žádoucí procesy v rodině a manželství námětem odborných úvah a výzkumných projektů.

Pojem **normalita** je charakterizována v práci „Normal Family Process“, kterou redigovala **F. Welshová** (1982). Autorka rozlišuje čtyři pojetí normality:

1. Normalita jako zdraví, tj. absence patologie, symptomu či symptomatického chování u některého člena rodiny.
2. Normalita jako ideál – optimálně fungující rodiny jsou koncipovány v hodnotících pojmech poslání a funkcí rodiny, plnění vývojových úkolů včetně výchovného působení rodiny.
3. Pojetí normality jako průměru vychází ze statistického přístupu. Zjišťuje a počítá se to, co je nejčastější.
4. Normalita jako proces – normální rodina je koncipována v termínech procesů a transakcí, které jsou charakteristické pro uvažovaný systém, má-li fungovat.

Nejen z výše uvedených variant pojetí normality je zřejmé, že toto slovo je víceznačné a není tedy zcela vyhovující pro odbornou charakteristiku manželství a rodiny. V odborných publikacích zabývajících se manželstvím a rodinou se používají jako dva protikladné výrazy **funkčnost** kontra **dysfunkčnost** (funkční - fungující rodina X dysfunkční - nefungující rodina). „*Fungovat znamená doslova být v náležité činnosti, být schopen chodu, čímž se vyjadřuje i to, že jde o něco žádoucího, umožňujícího plnit určité úkoly či poslání uvažovaného systému, tj. rodiny, nebo subsystemu, tedy manželství.*“ (PLAŇAVA, I., 2000, s. 23)

Existuje však i řada populárně naučných publikací, zabývajících se problematikou manželství a rodiny, které používají řadu dalších přívlastků k vyjádření fungující, popřípadě nefungující rodiny, jako například: rodina dobrá, harmonická, šťastná, láskyplná, ideální, spokojená... X rodina nešťastná, narušená, nekomunikující, nezdravá... Ostatně i v zadání mé bakalářské práce se s takovým označením setkáváme („Výběr životního partnera, předpoklad **dobré** rodiny“). Abych bezesbytku splnil cíl své bakalářské práce, budu v následujících kapitolách charakterizovat onu „dobrou“ tj. fungující neboli eufunkční rodinu porovnáváním s rodinou dysfunkční.

2.3 Individualizující a systémové přístupy

Mezi **individualizující přístupy** k dysfunkčnímu – fungujícímu jedinci či soužití

jsou zařazovány ty koncepty, v nichž dominuje jedinec, jeho osobnost jakožto určující determinanta vztahů k lidem i soužití s nimi. Poruchám v manželství i rodině lze tudíž porozumět tím, že diagnostikujeme jedince, jeho osobnost. Proto i nápravná úsilí (tj. terapie, poradenský proces i prevence) se zaměřují na jedince, na vyvolání žádoucích proměn.

Jako příklad individualizujících přístupů uvádím **analytické a psychoanalytické koncepty**, jejichž představiteli jsou např. S. Freud, C. G. Jung, **teorii „vztahů k objektu“**, jejímž zakladatelem je Fairbairn (1952) a dalšími představiteli jsou např. Kohut (1971), Mahler (1972), Meissner (1978), **tzv. Adleriánskou školu** podle A. Adlera, **behaviorální** - F. Welshová (1982), Kratochvíl (1992) a **racionálně-funkční přístupy** – Miroslav Plzák. M. Plzák vytvořil konzistentní model manželské patologie, terapie a fyziologie – tj. eufunkčních stavů a procesů. Za nejvyšší hodnotu v manželství považuje respekt k reprodukci rodu a k výchově potomstva. Tedy péče o děti a jejich výchova má být v manželství na nejvyšším žebříčku hodnot. M. Plzák však klade důraz též na kvalitu manželské komunikace, na sexuální soužití, na finanční hospodaření a na trávení volného času. Zdůrazňuje rozum, poznání a vědění jako nezbytné předpoklady funkčního soužití.

Systémové přístupy preferují cestu od sociálního kontextu (tj. od celostně pojímané rodiny) směrem k jedinci, jejím členům. Systémový přístup je typický pro tzv. **rodinnou terapii**. I. Plaňava chápe rodinnou terapii :

- „jako psychoterapii, jíž se účastní celá rodina bez ohledu na styl práce,
- jako přístup i metodiku odborných intervencí, kdy se terapeutické úsilí nesoustřeďuje na potíže nabídnutého klienta či pacienta, nýbrž na vztahy a interakce mezi členy rodiny,
- jako široký koncepčně-teoretický přístup (paradigma), v jehož rámci se vysvětluje nejen vznik poruch a potíží, včetně individuální symptomatologie, nýbrž i procesy ve zdravé, adekvátně fungující rodině,
- jako určité hnutí organizující i stmelující své přívržence“ . (PLAŇAVA, I., 2000, s. 37)

Místem zrodu rodinné terapie je kalifornské městečko Palo Alto, kde v roce 1959 založil **D. Jackson** první interdisciplinární středisko pro výzkum a výcvik v rodinné

terapii – Mental Research Institut. Rozvoj rodinné terapie v Československu je pak spojen se jménem Petra Boše, J. Langmeiera, J. Špitze, I. Plaňavy, O. Holubové a řady dalších.

Na rodinu pohlíží rodinná terapie jako na systém, tj. strukturovaný celek složený z prvků ve vzájemné interakci (komunikaci). Zdůrazňuje se princip celosti – systém není prostou sumací částí, a tudíž určité rodině nelze porozumět tím, že porozumíme individuální psychice jejích členů, chápané izolovaně od sociálního kontextu. Celostní pojetí se projevuje i v tom, že pokud se člen rodiny setká s nějakou těžkostí, vyrovnává se s touto zátěží opět rodina jako celek.

K dalším systémovým přístupům je možno zařadit **experienciální přístupy** (V. Satirová, M. Bowen), **strukturální pojetí** (S. Minuchin, H. Aponte, B. Montano a další), **strategické koncepce** (J. Haley, P. Watzlawick a další) a tzv. **Milánskou školu**.

Uvedené koncepty a přístupy jsou odvozené z teoretických úvah a zejména z reflexí terapeutické empirie. Od 70. let dvacátého století až dodnes lze sledovat spojování podnětů z praxe s výsledky z výzkumů zaměřených též na procesy ve fungujících soužitích. Výsledkem je několik **modelů soužití v rodině a manželství**, jejichž společným znakem jsou akceptace systémového myšlení a koncipování funkčnosti – dysfunkčnosti jakožto kontinua. Zmiňovanými modely jsou: **Beaversův model**, **Cirkumflexní model** (D. H. Olson a spol.), **MacMasterovský model** (Miller, Epstein a spol.), **Riskinovy hypotézy**, **model D. Kantona** („Critical identity image“), **„Ostrov rodiny“** Z. Riegra a **modely vztahů a interakcí v manželství** (D. M. Medová a spol., I. Plaňava).

2. 4 Komponenty, procesy, dimenze

„Rodinu lze z hlediska jejího fungování pojmout jako strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.“ (PLAŇAVA, I., 2000, s. 73)

Ono utváření se děje ve zcela určitém prostoru vymezeném zřetelnou, byť

propustnou hranicí vůči okolnímu světu. Tento svůj prostor rodina v průběhu času mění. Má-li se však tento prostor (obydli) stát domovem, je zapotřebí utvářet i udržovat zcela specifické psychologické prostředí, v němž převažuje kladné emoční ladění, vzájemná blízkost, akceptace, podpora a též kooperativnost nad soutěživostí. Tento **fyzický i psychologický prostor** musí být, má-li rodina naplňovat svůj smysl i poslání, relativně bezpečný a stabilní, což neznamená absenci krizí, problémů či nejistot. Pocity bezpečí a jistoty v rodině (korespondující s jednou ze základních psychických potřeb) vyvěrají z toho, že rodiče ochraňují a zabezpečují děti, zvládají krize a problémy, podporují se mezi sebou.

Soužití v rodině a manželství je možno charakterizovat pomocí **čtyř základních komponent** – struktury, intimity, osobní autonomie, hodnot a postojů – a **dvou procesů** – dynamiky a komunikace.

- **Struktura rodiny**

představuje uspořádání prvků (členů rodiny) systému, jejich charakteristiky, vzájemné vazby a pozice, jakož i organizovanost rodiny, aliance a hierarchizaci, včetně rozdělení kompetencí. V rovině chování a běžných rodinných činností lze chápat strukturu také jako rozdělení práv, povinností, odpovědnosti, včetně toho, jak rodina zvládá instrumentální složky soužití (hospodaření s penězi, úklid, vaření...) i pečovatelsko-výchovné úkoly.

- **Intimita**

klade důraz na emoční a citové kvality, na tak řečenou psychologickou atmosféru rodiny; pocity i vědomí vzájemné blízkosti, projevy zájmu a vřelosti, kohezi, podporu i vzájemnou závislost. V rodině má intimita několik podob – manželskou, rodičovskou a případně sourozeneckou.

- **Osobní autonomie**

Vypovídá o tom, nakolik a jak je každý v rodině (včetně dětí) respektován jakožto jedinečná lidská bytost; nakolik má prostor k rozvíjení vlastní osobnosti, své identity, svých zájmů a dispozic. **Soužití v rodině, je-li fungující, umožňuje rozvíjet osobní autonomii všech členů a současně prožívat intimitu!**

- **Hodnoty a postoje**

Zařazujeme sem životní hodnotovou orientaci rodiny – kam směřuje usilování rodiny v dané etapě jejího vývoje – a jaká je hierarchizace tohoto usilování, jaké jsou preference. V počátečních etapách vývoje rodiny jde především o hodnotové orientace a preference rodičů – manželů. Mohou být identické nebo rozdílné. Jsou-li rozdílné, mohou být slučitelné nebo neslučitelné. S tím souvisejí i vzájemná očekávání jednoho člena rodiny od druhého (časem od druhých, neboť postupně i děti mají svá očekávání od rodičů a rodiče svá očekávání od dětí). Též lze mluvit o postojích: mohou být hestické (posilující a zkvalitňující soužití) nebo naopak dyshestické (iluze, nereálná očekávání, mýty).

- V průběhu času se pozměňuje struktura, přetvářejí se vztahy mezi intimitou a osobní autonomií a též se transformují hodnotové orientace. Všechny tyto změny a vývoj – tj procesy – označujeme souhrnným pojmem **dynamika**. Změny a vývoj jsou dány vývojovými úkoly té které etapy vyplývajícími především z růstu a vývoje dětí. Vývoj není bezproblémový, a tedy rodina i manželství procházejí nejrůznějšími krizemi.
- Ve všech konceptech fungujících rodin najdeme v té či oné míře akcent na další proces – na vzájemné interakce v rodině, tedy na **komunikaci**. V souvislosti s rodinou a manželstvím lze říct, že jde o procesy, které jednak odrážejí a současně utvářejí všechny čtyři výše uvedené komponenty, jakož i dynamiku soužití v rodině. Komunikační procesy jsou ústřední především proto, že prostřednictvím komunikace se realizuje veškeré soužití v rodině i manželství. Proto právě procesu komunikace budu věnovat samostatnou kapitolu.

Srovnání komponentů a procesů u fungující a dysfunkční rodiny uvádím pro přehlednost v následující tabulce:

KOMPONENTY PROCESY	SOUŽITÍ	
	Funkční	Dysfunkční
I. STRUKTURA	jasná, přehledná, akceptovatelná a též flexibilní	jasná, přehledná a rigidní, nebo difuzní až chaotická
1. rozdělení moci a odpovědnosti	osou je kooperativní aliance mezi rodiči, kteří mají rozlišené kompetence (flexibilní v čase)	osou je koalice mezi jedním rodičem a dítětem, stálý nebo převažující boj o moc
2. aliance (koalice) 3. hranice uvnitř rodiny (generační) 4. i směrem navenek	jasné, zřetelné nepřevažuje centripetální ani centrifugální zaměření	nejasné až chaotické nebo se prolínají jedno z nich výrazně převažuje
5. role členů rodiny (mužská, ženská, dítěte)	přehledné a respektované, v souladu s očekáváními, shodné nebo obdobné vzájemné percepce	v rozporu s očekáváními, nekompatibilní, rozporné
II. DYNAMIKA	změny (schopnost změn) struktury v souladu s vývojovými úkoly rodiny i jednotlivých členů	struktura rodiny je rigidní, změny nenastávají nebo jsou opožděné, anebo neadekvátní vývojové etapě, základní funkce rodiny neplněny
6. krize tranzitorní 7. netranzitorní (paranormativní)	konstruktivně a včas zvládané základní funkce rodiny plněny	
III. HODNOTOVÉ ORIENTACE, POSTOJE 8. preference (hierarchie) zaměřenost rodiny (v dané etapě)	shodné a slučitelné; rozdílné a slučitelné; schopné transformací v souladu s vývojem rodiny	shodné ale neslučitelné; rozdílné a neslučitelné; rigidní, rozporné až neslučitelné
9. postoje k transcenden- tálním hodnotám	shodné nebo rozdílné, avšak kompatibilní	rozdílné a konfliktní, neslučitelné
10. soužití v rodině a man- želství jako hodnota	velký význam	minimální až žádný význam

IV. INTIMITA	přítomná a vyvažovaná s osobnostní autonomií	hypertrofovaná na úkor osobní autonomie, absence intimity
11. sounáležitost, vzájemná závislost a blízkost	vědomí sounáležitosti (i v krizích), tendence "být spolu", dotekové kontakty, převažuje pozitivní emoční vyladění a bilancování	absence sounáležitosti, vyhýbání se kontaktům a společným činnostem, doteková averze, převažují výrazně negativní emoce a bilancování
V. OSOBNÍ AUTONOMIE	respektovaná, posilovaná, vyvažovaná s intimitou, akceptace individuálních rozdílů	potlačovaná, hypertrofie na úkor intimity, rozdíly mezi členy rodiny neakceptovány
VI. KOMUNIKACE	posiluje a utváří vše funkční	zeslabuje až destruuje

Podstatné pro koncipování fungujících i dysfunkčních rodin jsou vzájemné souvislosti a propojenosti, včetně určitého napětí mezi komponentami a procesy. Především jde o dvojici intimita – osobní autonomie. Jestliže intimita hypertrofuje, je-li soužití příliš těsné a členové rodiny projevují či vyžadují naprostou závislost jednoho na druhém, děje se tak na úkor osobní autonomie, která je omezována až potlačována. Obdobně hypertrofovaná osobní autonomie může zcela potlačit intimitu: jsou-li manželé natolik autonomní, že spolu nic nesdílejí, pak soužití v rodině přestává plnit své poslání a ztrácí smysl.

Dílčí závěr

Zadané téma bakalářské práce přede mě postavilo úkol zabývat se nejen problematikou výběru životního partnera obecně, ale právě takovými výběry partnera, které směřují k založení a udržení dobré (fungující) rodiny. V této druhé kapitole jsem definoval názvosloví používané v dalších kapitolách své práce, a to pojmy normalita, funkčnost a dysfunkčnost. Dále jsem stručně charakterizoval dva základní teoretické přístupy ke zkoumání funkčnosti – dysfunkčnosti jedince či rodinného soužití, přičemž já upřednostňuji přístupy systémové. Charakterizoval jsem rodinu a její funkce ve společnosti podle Národní zprávy o rodině zpracované Ministerstvem práce a sociálních věcí v roce 2004 a hlavně jsem charakterizoval funkční a dysfunkční rodinu pomocí čtyř základních komponent a dvou procesů, které se v ní odehrávají.

3. STRUKTURA RODINY

Již v úvodu své práce jsem uvedl, že jejím cílem je jednak nalezení faktorů ovlivňujících výběr životního partnera, jednak stanovení těch, které jsou rozhodující pro založení a udržení fungující rodiny. Proto nestačí charakterizovat pouze faktory ovlivňující výběr partnera (viz kapitola první), ale je nutné charakterizovat i ty faktory, které ovlivňují funkčnost soužití v rodině. Použitou metodou je srovnávání funkčních a dysfunkčních soužití a nalézání rozdílů mezi nimi. **V této kapitole se tedy zaměřím na strukturu rodiny srovnáváním faktorů, kterými se od sebe liší fungující soužití od dysfunkčních.** Právě v kapitole druhé, třetí a čtvrté dávám postupně odpověď na otázku, co je dobrá, fungující rodina. Zároveň zde budu průběžně srovnávat svou vlastní rodinu s výsledky odborných zkoumání. Vzhledem ke skutečnosti, že zejména v „podbodě 3. 4 Muži a ženy“ porovnávám názory své s názory své manželky, požádal jsem ji v tomto směru o spolupráci. Možná by někdo namítl, že odpovědi mé manželky nemusí být pravdivé, upřímné, když je nesděluje anonymně a ještě navíc někomu, koho se přímo týkají. Jako protiargument však mohu uvést, že s manželkou se známe dobře, žijeme spolu již deset let a naše vzájemná komunikace funguje.

Za **fungující soužití** (manželské páry) jsou označeny ty páry, kdy oba partneři nezávisle na sobě označili na pětistupňové škále soužití za vydařené (velmi, spíše), anebo jeden označil soužití za vydařené, případně velmi vydařené a druhý za průměrné, žádný z dvojice nevyhledal odbornou intervenci v souvislosti s manželským problémem a manželé měli nejméně jedno dítě. Sběr dat u fungujících párů se uskutečnil metodou strukturovaného rozhovoru v bytě respondentů a s každým partnerem zvlášť. Svou rodinu mohu podle uvedených charakteristik zařadit do skupiny fungujících soužití, neboť jsme oba s manželkou označili naše manželství za velmi vydařené, trvající pět let, nikdy jsme nevyhledali odbornou intervenci a máme jedno dítě ve věku čtyř let.

Za **dysfunkční soužití** (manželské páry) jsou označeny ty páry, kdy alespoň jeden z manželů vyhledal posledních letech odbornou intervenci v souvislosti s manželským problémem, přičemž odborník diagnostikoval závažnou, hlubší manželskou krizi a tito manželé měli nejméně jedno nezletilé dítě. Data byla zachycována odborníkem do záznamových archů v průběhu odborné intervence.

Srovnávány budou tyto proměnné (dimenze, faktory): rodina a manželství rodičů, osobnostní proměnné (vzdělání, věk, povolání, profesní angažovanost, zájmy, náboženská víra, sexuální anamnéza, abnormální rysy osobnosti), bydlení a finance některé otázky související s mužskou a ženskou rolí. Výsledky zkoumání, které jsou použity pro vyvozování závěrů, byly získány zejména od odborníků z Asociace manželských a rodinných poradců ČR.

3. 1 Rodiny rodičů

Rozvodová zkušenost - samotná skutečnost, zda se rodiče rozvedli nebo nerozvedli, statisticky významně nerozlišuje mezi dysfunkčními a funkčními páry a nepotvrdilo se, že v manželství dětí rozvedených rodičů se vyskytují větší problémy. Já i manželka pocházíme z rodin nepoznamenaných rozvodovou zkušeností rodičů.

Percepce a hodnocení manželství rodičů a vlastního dětství – se ukázala významnější, neboť 37,2 % respondentů z dysfunkčních soužití považuje manželství svých rodičů za nevydařené, zatímco ze skupiny funkčních párů stejně hodnotilo manželství svých rodičů pouze 21,9 % profantů – tj. statisticky významný rozdíl (0,5 % hladina významnosti). Ještě výraznější je diferenciací u hodnocení dětství – muži a ženy z funkčních soužití označují své dětství za šťastné a spokojené v 82 %, zatímco ze souboru dysfunkčního takto hodnotila své dětství jen polovina. V tomto případě bychom oba s manželkou jednoznačně zvýšili u skupiny funkčních párů skupinu percipující manželství svých rodičů jako vydařené a své dětství označujeme za šťastné a spokojené.

Sourozenecké pozice a konstelace se ukázaly jako nediferencující proměnné a neposílily zobecňující tvrzení, že žijí-li spolu dva jedináčci, lze s velkou pravděpodobností očekávat problémy. Manželka ani já nejsme jedináčci.

Pozice otce – matky (tj. zda v rodině rodičů fungoval model asymetrický, kdy jeden z rodičů dominoval, nebo symetrický, vyvážený) – difference mezi funkčními a dysfunkčními páry se ukázaly pouze na hranici statistické významnosti. Asymetrický model rodičů byl častější u dysfunkčních párů. U žen z dysfunkčního souboru častěji

dominoval otec, u mužů dominovala matka. Pro fungující dvojice je spíše charakteristické vyrovnané uspořádání v rodičovské rodině. Na tomto místě se setkáváme s první rozdílností mezi rodinou mé manželky a mou. V rodině manželky spíše fungoval model asymetrický s dominancí otce, v mé rodině fungoval model symetrický.

3. 2 Osobnostní proměnné

- **Vzdělání**

Výše dosaženého vzdělání významně nerozlišuje mezi souborem funkčním a dysfunkčním. Větší počet vysokoškoláků v dysfunkčních soužitích nebyl statisticky významný. Zkoumané soubory byly dále rozčleněny na muže a ženy, vysokoškoláci na absolventy společenskovedních a přírodovědných oborů na jedné straně a technických plus ekonomických na straně druhé. Zjištěn byl statisticky významný rozdíl (5 %) u vysokoškolaček – absolventek technických a ekonomických oborů – u dysfunkčních párů jich bylo 29 %, mezi funkčními dvojicemi jen 8 %. Obdobně muži inženýři převládají ve skupině dysfunkčních dvojic (v poměru 34 % : 13 %). Naproti tomu se lépe ve zkoumaných manželstvích daří maturantům, a to mužům i ženám. Moje manželka má vysokoškolské vzdělání humanitního zaměření a já na dosažení vysokoškolského vzdělání také humanitního zaměření právě intenzívně pracuji.

- **Povolání**

Provedený výzkum neposílil názor, že výrazná profesní angažovanost, kdy profesní kariéra je na vrcholu žebříčku hodnotových orientací, jde ruku v ruce s manželskými potížemi. Obdobně výzkum neposílil názor, že zátěž spojená s podnikáním má negativní dopad na kvalitu manželského i rodinného soužití. Lze se domnívat, že funkční manželství zůstávají i za podnikatelské situace funkční a dysfunkční soužití jen získala o jeden zdroj problémů navíc. Významné bylo zjištění, že žen na mateřské dovolené bylo více ve funkčním soužití (37 %), než v dysfunkčním (19 %). Větší rozdíl blížící se hranici statistické významnosti naznačuje, že více učitelek bylo v dysfunkčních soužitích

(12 %) než v soužitích funkčních (3%). V poradenské klientele se nápadně často objevuje kombinace muž – technik (zejména programátor) a žena s humanitním vzděláním (jmenovitě učitelka). Povolání mé manželky a moje jsou do jisté míry podobná, nejsme podnikatelé. Oba pracujeme ve veřejném sektoru, já jako státní zaměstnanec, manželka jako zaměstnanec územního samosprávného celku.

- **Věkový rozdíl**

Rozložení věkových rozdílů manželských párů bylo v souladu s očekáváním, neboť nejčastěji se braly dvojice, kde muž je o dva až pět let starší (41 %), následují páry stejného věku (33 %). Žen starších o dva a více let než jejich manželé bylo 8 %. V poslední době lze vysledovat, že narůstá počet sňatků, kde partneři jsou stejně staří nebo je žena o něco starší, než tomu bylo v generacích dřívějších. V současné době se rodové rozdíly v ekonomickém zajišťování rodiny zmenšují – muž již není výlučným živitelem rodiny. A biologické i psychologické důvody (jakož i údaje o vyšším věku, jehož se dožívají ženy) mluví spíše pro to, aby manželka byla o něco starší než manžel. Ne náhodou jsem se rozepsal právě o nastupujícím trendu v manželství, kdy žena bývá starší než muž a argumentačně jsem tento trend obhajoval. Je to totiž případ i našeho manželství. Věkový rozdíl manželů neumožnil rozlišit funkční soužití od dysfunkčních – difference byly minimální. Nicméně zjištěná data dovolují předpokládat: věkový rozdíl cca do šesti let věku (v obou směrech) je vzhledem k vydařenosti či nevydařenosti spíše nevýznamný. Na tomto místě jen doplním, že věkový rozdíl u nás je právě na uvedené hranici.

- **Sexuální anamnéza**

Věk prvního sexuálního styku se v posledních generacích snižuje. Někteří to konstatují bez hodnocení, jiní označují sexuální styk před 18. rokem věku za předčasný a negativně působící. Právo, které je obecně považováno za minimum morálky, na tento jev také reaguje. Dosud je trestně postižitelný sexuální styk s osobou mladší patnácti let, ale Parlament ČR v návrhu novely trestního zákona v současné době projednává snížení této věkové hranice na čtrnáct let spolu se snížením věku na tuto hranici pro trestně odpovědného pachatele. Tím samozřejmě není řečeno, že sexuální styky již čtrnáctiletých dětí jsou pro společnost

žádoucí a je právě na rodině, aby uplatnila v tomto směru svůj vliv na děti a nabídla jim přitažlivé argumenty pro to, aby se sexuálním stykem nespíchaly. V případě této osobnostní proměnné poskytl výzkum překvapující zjištění v tom směru, že první sexuální styk před 18. rokem věku byl zjištěn častěji u funkčních než u dysfunkčních párů. Na zjištěném rozdílu mají větší podíl muži než ženy. Nevýznamné se ukázalo, zda současný manželský partner je či není prvním sexuálním partnerem. Obdobně tomu bylo, pokud osoby uvedly jen jednoho sexuálního partnera. V případě této osobnostní proměnné udělám výjimku a nebudu ji srovnávat s údaji manželky a mými, neboť se jedná o velmi intimní skutečnosti a moje práce není anonymní.

- **Abnormní rysy osobnosti**

U této osobnostní proměnné je možné jednoznačně konstatovat, že význačně diferencuje mezi funkčními a dysfunkčními páry. V souboru dysfunkčních párů byla abnormní osobnost diagnostikována u 30 % mužů a 29 % žen, kdežto v souboru funkčních soužití u 11 % mužů a pouze u 5,7 % žen. Abnormní rysy osobnosti patří k rizikovým faktorům manželství. Troufám si s jistotou tvrdit, že v případě našeho manželství žádný z nás nemá abnormní rysy osobnosti a opět tak posilujeme zjištěný výsledek u skupiny funkčních soužití.

- **Zájmy**

Při sledování vlivu zájmů a koníčků na funkčnost manželství byly manželské páry rozděleny do těchto skupin: A) zájem (koníček) byl zjištěný u jednoho nebo obou, ale druhým nesdílený, B) zájem byl společně sdílený a C) nebyl zjištěný žádný zájem u jednoho ani druhého partnera. Skutečnost, že žádný z manželů neměl nějaký zájem či koníček se častěji vyskytovala u dysfunkčních párů. Výsledky tohoto výzkumu však neposílily názor o velkém významu společných zájmů pro funkční soužití, neboť difference mezi dysfunkčními a funkčními páry byly statisticky nevýznamné, sdílení společných zájmů soužití neoslabuje ani neposiluje. Nicméně častěji se vyskytovala varianta výrazného a partnerem nesdíleného zájmu u mužů i žen ve skupině funkčních párů. I na tomto místě podporuji výsledky výzkumu u funkčních párů, neboť

jak manželka, tak já máme každý své koníčky druhým nesdílené. Je však pravdou, že máme i koníčky společně sdílené.

- **Víra a hodnotové orientace**

Zkoumané osoby byly pro potřeby sledování významu víry rozděleny do tří skupin: A) nábožensky věřící, přesvědčení křesťané B) nevěřící nebo spíše nevěřící nebo lhostejní k náboženské víře a C) ostatní – nebylo možné je zařadit do uvedených skupin. V souboru dysfunkčních párů se za věřící označilo 35,1 % respondentů, za nevěří 65 % jedinců. Diference mezi funkčními a dysfunkčními páry byly statisticky nevýznamné. Pokud jde o kombinace v páru, nejčastěji se vyskytovala kombinace - oba nevěřící (50 % dvojic) a rozdíl mezi funkčními a dysfunkčními páry byl statisticky významný (0,5 % hladina). Druhou nejčastější kombinací u obou souborů bylo – jeden nevěřící, druhý věřící, ale rozdíly z pohledu funkčnosti soužití byly nevýznamné. Manželka i já patříme do skupiny A). V případě sledování významu hodnotové orientace bylo zkoumání provedeno pouze orientačně, neboť skupiny zkoumaných osob byly rozděleny do čtyř skupin podle převažujícího zaměření na rodinu, konzum, úspěch a na sociální oblast. Závěry nebyly překvapivé a byly statisticky významné (0,1 %) - tedy 62 % mužů z funkčních soužití preferovalo rodinu, zatímco u mužů z dysfunkčních párů byla nejčastější orientace na konzum (24,8 %). Obdobné byly výsledky i u žen. Ani v tomto případě nevybočujeme ze skupiny funkčních párů, neboť jak u manželky, tak u mě převažuje zaměření na rodinu.

- **Pořadí manželství**

Je druhé manželství povedenější než první? Ve zkoumaném souboru bylo zjištěno, že tomu tak není. Souboru párů funkčních i dysfunkčních bylo zhruba stejné procento prvomanželů i těch, kteří to zkoušejí podruhé. Nicméně ve skupině funkčních párů se o něco častěji vyskytovala kombinace - rozvedený muž si vzal svobodnou ženu. V našem případě je kombinace opačná rozvedená žena – svobodný muž.

3. 3 Bydlení, finance

Zkoumání toho, jak rodina bydlí, jak má domov uspořádaný či neuspořádaný může

naznačovat funkčnost či dysfunkčnost soužití. Důležité je zda a do jaké míry pobývání doma umožňuje prožívat i utvářet soulad mezi intimitou a autonomií. Nejjednodušší možná souvislost, která také byla zkoumána, byla souvislost mezi prostou velikostí bytu a funkčností či dysfunkčností soužití. Zkoumané osoby byly rozděleny do tří skupin podle toho, zda považovaly velikost svého bytu za přiměřenou (dostatečnou), nebo za stísněnou či dokonce velmi stísněnou. V případě, že partneři hodnotili své bytové poměry jako stísněné, neprojevovalo se to v rozdílu zastoupení u funkčních či dysfunkčních soužití. Překvapivé však bylo zjištění, že hodnocení bytových podmínek jako velmi stísněných se častěji vyskytovalo u funkčních soužití. Ty páry, které hodnotily své bydlení jako uspokojivé či dostatečné, se častěji vyskytovaly v souboru dysfunkčních soužití (47 % zatímco ve funkčních soužitích jen 27 %). Velikost našeho bytu považujeme s manželkou za dostatečnou a tímto hodnocením částečně vybočujeme ze statistik uvedených u funkčních soužitích. Nedomnívám se však, že by naše rodina potřebovala ke svému těsnějšímu stmelení (přiblížení se sobě navzájem) stísněnější podmínky. Ještě větší prostory pro bydlení pro nás obecně neznamenají riziko vzdálení se jednotlivých členů rodiny od sebe, ale naopak byly by nabídnutou možností využití těchto prostor pro zvýšení počtu členů rodiny a zároveň by byly kladně využity pro posílení osobní intimity jednotlivých členů rodiny.

Pro porovnání funkčních a dysfunkčních soužití z pohledu finanční situace rodiny byly rodiny rozděleny do tří skupin – rodiny s vyššími příjmy na osobu, s příjmy středními a nižšími. Ačkoliv nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly, více párů se středními a nižšími příjmy bylo zjištěno v souboru funkčních soužití. Příjmy naší rodiny jsou na hranici příjmů vyšších a středních a výrazněji tak nevybočují ze souboru funkčních soužití.

Lze tedy shrnout, že bytové i finanční podmínky, které zajisté mohou vyvolávat pocit spokojenosti či nespokojenosti, nemají výraznější vztah k vydařenosti nebo nevydařenosti manželství.

3. 4 Muži a ženy

V posledních desetiletích se stále častěji setkáváme s názory zpochybňujícími takzvané tradiční soužití v rodině a manželství, jakož i názory, že se tyto instituce

přežily. Obdobné je to i s názory na mužskou a ženskou roli. Zjednodušeně řečeno stojí proti sobě dva názorové proudy, kdy jeden proud zastává **koncept identity** mužů a žen, druhý **koncept dualitní**.

Koncept identity v extrémní variantě hlásá, že muži a ženy jsou v podstatě stejní a rozdíly mezi nimi jsou uměle vytvářeny pod tlakem výchovy. Častější je však varianta, která sice rozdíly mezi muži a ženami nepopírá, avšak strání stejnosti. V konceptu identity může rozlišit dva proudy, a to feministický (poměrně známý) a maskulinní, který se poměrně často vyskytuje ve snaze apelovat na rozvodové soudy (i tradované postoje společnosti), aby matky, jen proto, že jsou ženského pohlaví, nebyly preferovány při rozhodování o tom, který z rodičů je pečovatelsky a výchovně způsobilější.

Dualitní koncepce mají také několik variant, z nichž ta nejkrajnější tvrdí, že nejpodstatnější jsou pohlavní a geneticky podmíněné difference mezi muži a ženami a tyto přímo podmiňují tzv. rodové rozdíly. Méně radikální je přístup **dualitně-komplementární**, který chápe mužství i ženství jako rovnocenné kvality v rovině biologické, psychologické i společenské (Wagnerová, 1995). Také Možný (1990) považuje dualitu mužského a ženského rodu za obecnější. Oba autoři přitom zdůrazňují nenadřazenost jednoho rodu druhým, tak i existenci a pozitivní hodnotu rozdílů. Možný uvádí, že přísně rozlišené mužské a ženské práce, nástroje, prostory, úkoly do sebe dokonale zapadají, navazují na sebe, prostupují se teprve až jako celek vedou k dosažení cíle.

Po stručné charakteristice koncepcí mužské a ženské role se já osobně kloním k přístupu dualitně – komplementárnímu.

Snad ve všech odborných publikacích zabývajících se vztahy mezi ženami a muži se setkáváme s tzv. „tradičním pojetím mužské a ženské role.“ **Tradiční pojetí mužské a ženské role podle L. B. Feldmana** zachycuje následující tabulka:

ŽENSKÁ ROLE	MUŽSKÁ ROLE
od žen se očekává, případně připouští, jsou - li:	od mužů se očekává, případně připouští, jsou - li:
orientované na domov a děti	ambiciózní, soutěživí, podnikaví, průbojní, orientovaní na svět
vřelé, laskavé, jemné, něžné	klidní, stabilní, neemotivní, realističtí
uvědomují si pocity druhých lidí; ohleduplné, taktní, soucitné	silní a vyhranění, houževnatí, neústupní, rázní
náladové, přecitlivělé, temperamentní, vzrušitelné, emocionální, subjektivní, nelogické	agresivní, siláčtí, rozhodní, dominantní, objektivní, logičtí
stěžující si, hašteřivé	nezávislí, spoléhající se na sebe
slabé, bezmocné, křehké, emočně zranitelné	drsní, strozí, nelítostní, krutí
submisivní, povolné, závislé	autokratičtí, rigidní, arogantní

Po tomto obecnějším úvodu, charakterizujícím některé názory na mužskou a ženskou roli, se vracím ke zjišťování, který z vybraných aspektů mužské a ženské role mají vliv na funkčnost, případně dysfunkčnost soužití. Podrobněji budu rozebírat tyto tři oblasti:

- A - co vytýkají muži ženám a ženy mužům a co oceňují
- B - rozdělení činností a kompetencí (finančních) v domácnosti
- C - zda a jak se mužská či ženská role projevuje resp. utváří ontogeneticky.

- ad A) **Muži mají vůči svým ženám méně výhrad než ženy vůči mužům.** Muži nejčastěji namítali hádavost, tvrdohlavost, přecitlivělost, zanedbávání domácnosti, sklony ke koketérii a nevěře, ponižování, přílišnou zaměřenost na děti. Ženy mužům vytýkaly necitlivost, sklony k nevěře a alkoholu, ponižování, nespolehlivost, sobectví, hádavost, fyzické násilí, zanedbávání dětí, žárlivost, tvrdohlavost, málomluvnost a nepomáhání v domácnosti. Téměř paradoxně jsme si s manželkou vzájemně vytkli stejnou vlastnost, a to tvrdohlavost. Problém nám dělalo najít další vlastnosti, které by byly natolik výrazné, že bychom je jeden druhému vytýkali.

V oceňování byli muži i ženy více v rovnováze. Muži u žen oceňovali, jsou-li dobrými matkami, hospodyněmi, mají-li dobrou povahu, jsou-li společenské, pracovitě, inteligentní, zaměřené na rodinu, spolehlivé, mají-li smysl pro humor a pevný charakter; až na posledních místech oceňovali pěkné vzezření a věrnost. Obdobně ženy u mužů

oceňovaly, jsou-li dobrými otci, mají-li dobrou povahu, záleží jim na rodině, jsou-li spolehliví, inteligentní, pomáhají v domácnosti, mají-li smysl pro humor, jsou společenší a pevného charakteru; věrnosti a pěknému vzezření patřila i zde poslední dvě místa. V 65 % případů patřících do skupiny funkčních párů, partneři ohodnotili jeden druhého jako velmi kvalitního rodiče. U dysfunkčních párů tomu tak bylo pouze ve 24 %. V případě oceňování by naše vzájemné ohodnocení se s manželkou jako velmi kvalitního rodiče jednoznačně posílilo výsledek zjištěný zkoumáním u funkčních párů.

- ad B) Posuzujeme-li společně funkční i dysfunkční soužití, pak nejčastěji drží finance v rukou ženy, druhým nejčastějším modelem hospodaření byla tzv. „společná krabice“ (manželé mají všechny peníze společně a každý může brát). Značné rozdíly byly zjištěny při porovnávání funkčních soužití s dysfunkčními. **V 84 % funkčních párů měla finance v rukou žena, nebo manželé hospodařili podle modelu „společná krabice“.** U dysfunkčních párů tomu tak bylo pouze u poloviny zkoumaných párů a u celé třetiny dysfunkčních párů bylo finanční hospodaření rodiny chaotické a finance byly zdrojem sporů. Uspořádáním finančního hospodaření v naší rodině, kdy finance má z převážné části v rukou manželka, opět potvrzuje převahu tohoto typu hospodaření u funkčních soužití.

Ve 210 ze 260 manželských párů dělá žena v domácnosti buď vše, nebo většinu prací. Rovnoměrný podíl na domácích pracích uvedlo 13 % párů. Zajímavým se ukázalo zjištění, že ženy toho doma dělají vždy více – ať jsou či nejsou angažovány ve své profesi a nebyly zjištěny významné rozdíly mezi funkčními a dysfunkčními páry. Z výsledků bylo možno vyvodit závěr, že **znakem funkčnosti je spíše takové rozdělení činností v domácnosti, kdy žena dělá většinu prací a muž pomáhá.** V celé polovině dysfunkčních soužití bylo zjištěno, že žena dělá vše a muž nic. I v tomto případě naše rozdělení podílu na domácích pracích (manželka dělá většinu prací a já příležitostně pomáhám) odpovídá závěru zjištěnému (potvrzenému) výzkumem, který tento typ rozdělení činností v domácnosti charakterizuje spíše jako znak funkčnosti.

- ad C) V období kolem tří let se začínají utvářet základy pohlavní a posléze i povědomí rodové identity. Kolem čtvrtého roku věku není sice tradiční rolová diferenciaci jednoznačná, nicméně tendence v tomto smyslu jsou již zaznamenávány. Těsně před nástupem do základní školy a bezprostředně po něm, je už rodové rozlišování jasné a zcela zřetelné. Diferenciaci některých aspektů mužské a ženské role

se blíží tzv. tradičnímu pojetí. Žáci základních škol vyjadřují k matce větší emoční i tělesnou blízkost než k otci, ale s narůstajícím věkem dětí se pozice matek a otců vyrovnává, nedosáhne však stejnosti. Matka je dětmi percipována jako patron školní přípravy a též jako pozitivně odměňující autorita. Při trestání dětí je úloha obou rodičů vnímána jako vyrovnaná. Téměř všechny děti školního věku percipovaly rozdělení prací v domácnosti podle tradičního modelu. Ve věku kolem 18 let bylo pro tradiční rozdělení rolí a činností v domácnosti více těch studentů, jejichž rodiče měly nižší a střední vzdělání. Potomci rodičů – vysokoškoláků se klonili častěji k představě soužití, kde je partnerství vyváženější, a to s prvky vzájemné zastupitelnosti mužů a žen. Ženy v tomto věku byly realističtější než muži, kteří měli více iluzí. Dnešní mladé dvojice stojící na prahu manželství jsou spíše stoupenci tzv. rolové diferenciaci a komplementarity. To už se ale nacházím v životním období, kdy jedinec dosahuje osobní zralosti a hledá sám svého životního partnera.

Dílčí závěr

Vracím se k vymezenému cíli své práce, tak jak jsem jej uvedl v Úvodu. Domnívám se, že faktory ovlivňující výběr partnera (tj. i založení rodiny), jsem našel a charakterizoval v první kapitole. Zbývá tedy nalézt a charakterizovat i ty faktory, které jsou **rozhodující** pro udržení fungující (dobré) rodiny.

Z výsledků výše uvedeného výzkumu se jako **nediferencující (nerozhodující) proměnné** ukázaly: rozvod rodičů, sourozenecké konstelace, výše vzdělání, povolání, profesní angažovanost, věkový rozdíl do šesti let, pořadí manželství, dále to, zda současný manželský partner je či není prvním nebo jediným sexuálním partnerem, zda mají společně sdílené koníčky a zájmy, zda jsou nábožensky věřící, zda považují svou bytovou situaci za stísněnou a hodnocení finanční situace rodiny. Poslední dvě proměnné však některé diferencující trendy naznačují.

Rozhodující proměnné, které významně diferencují zkoumané funkční páry od dysfunkčních uvádím v následující tabulce:

proměnné	s o u ž í t í	
	funkční	dysfunkční
manželství rodičů, vlastní dětství	vydařené, spokojené	vydařené, nespokojené
abnormní rysy osobnosti	u obou nezjištěny	u jednoho či obou ano
zájmy, koníčky	jeden má koníčka (zájem) partnerem nesdílený	ani jeden nemá žádný zájem, koníčka
hodnotová orientace	rodina v popředí, manželé považují jeden druhého za velmi kvalitního rodiče	v popředí jiné orientace a hodnocení
bytové prostory	velmi stísněné	přiměřené, velké
hospodaření s financemi	"kasu" drží v rukou žena, nebo "společná krabice"	oddělené finance, hospodaření chaotické
práce v domácnosti	většinu dělá žena, muž pomáhá	vše žena, muž nic

Ty proměnné, u nichž se diference mezi funkčními a dysfunkčními páry pohybovaly na hranici statistické významnosti, řadíme do kategorie **trendy diferencí**. Dále shrnuté trendy mají tedy podobu zdůvodněných hypotéz, u kterých je žádoucí, aby byly dalšími výzkumu ověřeny.

- Jestliže si jednou rozvedený muž vezme svobodnou ženu, je pravděpodobnější funkčnost než dysfunkčnost soužití.
- Ve funkčních dvojicích mírně převažují kombinace oba nevěří a jeden věřící a druhý ne.
- Jestliže jsou oba partneři výrazně angažováni v profesi nebo je-li profese u muže na vrcholku žebříčku hodnot a současně s tím jeho žena označuje svou zaměřenost na rodinu i profesi za stejně významné, pak narůstá riziko dysfunkčnosti soužití.
- U funkčních soužití byl zjištěn o něco častější první sexuální styk před 18. rokem věku, a to častěji u mužů než u žen.
- Jestliže v rodičovské rodině dominuje matka, mívají to synové v manželství těžší, výrazně „silní“ a dominující otcové zase mohou komplikovat manželství svým dcerám.
- Stísněné bytové poměry, jakož i finančně napjatá situace charakterizuje spíše funkční než dysfunkční soužití.
- U funkčních soužití převažuje tzv. tradiční rozdělení mužské a ženské role a s tím sousedící rozdělení činností a kompetencí.

4. KOMUNIKACE

Ve druhé kapitole své práce jsem se zabýval komunikací jako jedním ze dvou procesů, které charakterizují soužití v rodině a manželství. Komunikační procesy jsem označil za ústřední zejména proto, že jejich prostřednictvím se realizuje veškeré soužití v rodině či manželství. V této samostatné kapitole chci zejména porovnat funkční a dysfunkční soužití a nalézt významné rozdíly mezi nimi v komunikaci.

4.1 Komunikace a soužití

Téměř ve všech konceptech a modelech fungování a dysfunkcí soužití nacházíme zdůraznění komunikace. V pracích některých autorů (např. J. Spitz, Š. Gjuričová, V. Strnad) dokonce komunikace představuje ústřední všeu tvářející proces. Systémový přístup zdůrazňuje komunikaci jako produkt určitého sociálního systému. Komunikačně – relační hypotéza pak chápe komunikaci (tedy to, o čem a hlavně jak spolu lidé verbálně, paralingvisticky i neverbálně komunikují) jako označení toho, co a jak se děje mezi lidmi a s lidmi. Komunikace je (či může být) regulátorem i producentem zcela určité sociální reality, **komunikace má význam aktivního činitele.**

Autoři zdůrazňují, že mají-li se v rodině vyvinout zdravé komunikační vzorky, je podstatné, jak spolu komunikují rodiče. Pro komunikace mezi dětmi a rodiči, a to pro zdravou i poruchovou, má největší význam průběh interakcí mezi matkou a dítětem.

Představa o komunikaci ve fungujících rodinách podle **Riskina** (1982), se kterou se ztotožňuji i já, je následující:

- členové fungující rodiny spolu mluví často, nikoli však extrémně mnoho;
- činí tak hlasem střední až vyšší síly;
- nesetrvávají rigidně na čistě racionalistické pozici;
- častěji spolu souhlasí než nesouhlasí; nesouhlasí-li, činí tak přátelsky, nikoli útočně;
- všichni, včetně dětí, se mohou i dovedou uplatnit, prosadit;
- projevují variabilitu ve vyjadřování afektů;

- mají smysl pro humor;
- velmi zřídka jeden druhému „čte myšlenky“, jeden nemluví za druhého.

4. 2 Muži, ženy a komunikace

Dovolím si tvrdit, že **způsob komunikace mužů a žen je odlišný, a to již na první pohled i poslech**. Záměrně rozlišuji **pohled** na komunikují muže i ženy a **poslech**. Tím chci zdůraznit že komunikace se neodehrává pouze v rovině verbální, ale i neverbální (tzv. řeč těla). Domnívám se, že je to dáno zejména rodovými psychologickými odlišnostmi mužů a žen, větší emotivností či racionálností toho kterého rodu.

Ostatně i vědecké výzkumy potvrzují existenci komunikačních diferencí mezi ženami a muži. Jsou jimi zejména:

- u žen převládají subjektivní formulace,
- muži častěji rozhodují, o čem se bude mluvit,
- ženy častěji přijímají téma navržené muži, než muži návrhy žen,
- v intonaci se u žen častěji vyskytují věty tázací,
- ženy častěji než muži vyhledávají při komunikaci oční kontakt,
- v období manželských krizí častěji ženy než muži iniciují rozhovor.

4. 3 Rozdíly v komunikaci z pohledu (dys)funkčnosti soužití

Vzhledem ke skutečnosti, že jsem i v předchozích kapitolách používal metodu srovnávání funkčních a dysfunkčních soužití z pohledu sledování významnosti určitého aspektu, nejinak tomu bude i v případě komunikace. Chci-li tedy poznat svého partnera (partnerku) a on (ona) mně, je to možné právě prostřednictvím procesu komunikace. Mám-li odpovědět na otázku, zda právě tento partner (partnerka) jsou předpokladem dobré rodiny, budu chtít poznat, čeho si mám v procesu komunikace na něm (ní) všimnout především. V tomto poznávání by nám mohla významně pomoci následující tabulka, která zachycuje rozdíly v komunikaci zjištěné mezi funkčními a dysfunkčními soužitími.

ukazatel komunikace	soužití	
	funkční	dysfunkční
VERBÁLNÍ KOMUNIKACE		
potřeba komunikace	adekvátně saturována	nespokojenost s časem věnovaným komunikaci
komunikace o osobních tématech	častá, sdílení starostí, časté žádosti o radu	ojedinělá, případně chybí
otevřená komunikace pocitů	častá a oběma vítaná	ojedinělá, nebo jen sdělování negativních pocitů
generalizující výroky	ojedinělý výskyt	velmi časté
pozitivní posilování	časté pochvaly a vzájemná oceňování	ojedinělý výskyt, případně absence
humor, převažující emocionální ladění	častý výskyt humoru, převažuje pozitivní emocionální ladění	ojedinělý výskyt humoru nebo jeho absence, převažuje negativní emocionální ladění
intruze	absence nebo jen ojedinělý výskyt	partneři si často "skáčou" do řeči
výroky snižující hodnotu partnera	absence či ojedinělý výskyt	časté osočování a obviňování partnera, připisování negativních úmyslů, připomínání povinností
kontextová jasnost sdělení	jasný a srozumitelný kontext jednotlivých sdělení	"zamlžená", nejasná, méně čitelná komunikace, partneři přesně nevědí, o čem se mluví
skryté programy	absence	časté a výrazné
charakter rozhovoru	vyváženost komunikačních vstupů, schopnost setrvat u jednoho tématu, reciprocita rolí "naslouchající - mluvící"	jeden výrazně dominuje a zahlcuje komunikaci, časté střídání témat nebo ulpění na tématu, tzv. výslechový dialog
přístupy k odlišnému názoru, akceptace témat	akceptace odlišných názorů, jakož i témat, která navrhl partner	neochota akceptovat odlišný názor i téma navržené partnerem
množství konfliktů	partneři soudí, že mají méně konfliktů než jiní nebo stejně	partneři se domnívají, že mají více konfliktů než jiní
trvání rozladění	několik minut	až několik dnů
Role "usmiřovatele"	někdy muž, jindy žena	pouze jeden stejný partner

NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE		
prostorová distance	partneři jsou často blízko sebe (cca 40 cm)	preferují větší distance, tj. 70 cm a více
neverbální zpětné vazby	aktivní a časté přitakávání hlavou	nedostatek, popř. málo čitelné až matoucí
oční kontakty	tvoří 65 - 90 % z celkové doby rozhovoru	minimální až nulové, strnulý pohled
tón hlasu	vyjadřuje vstřícnost a zájem	nezúčastněný, popř. podrážděný
"práce" s tělem	tendence naklánět se k partnerovi	tendence odvracet se
držení těla	spíše vzpřímené, uvolněné	tělo spíše strulé, eventuálně svěšené
výrazy tváře	adekvátní obsahu sdělení	neadekvátní obsahu sdělení
motorický neklid	absence	častý a výrazný
projevy rukou	ruce uvolněné, přiměřená gestikulace	neklidné (mnutí rukou, poklepávání na stůl, hraní si s tužkou apod.)
projevy nohou	spíše v klidu	výrazně neklidné, podupávání
vztah mezi verbální a neverbální složkou	převažuje soulad	časté rozpory mezi obsahem sdělení a doprovodnými neverbálními projevy

Dílčí závěr

Důvod, proč jsem věnoval procesu komunikace v soužití samostatnou kapitolu své práce, jsem již uvedl v úvodu této kapitoly. V dílčím závěru tedy doplním, že diagnostikovat komunikaci v určitém soužití (manželství, rodině) umožňuje rozpoznat, pojmenovat a tím porozumět tomu, co a jak se v uvažovaném systému děje; na tuto diagnózu (leckdy jen hypotetickou) navazuje terapeutické úsilí o změny interakcí, vzorků komunikace. Důsledkem nebo i souběžným procesem mohou být změny vzájemných vztahů a zprostředkovaně i prožívání. Tedy zaměřenost na ovlivňování komunikačních procesů v manželství a rodině je možnou a účinnou strategií odborné intervence.

Důležitost umění komunikace mezi manželi zdůrazňuje ve svých knihách i Miroslav Plzák. V knize „Žena a muž“ uvádí: „*Dospěl jsem k názoru, že řídicí proměnnou, určující, jak se budou mít manželé rádi a jak jim bude manželství fungovat, je manželské dorozumívání. **Naučíte-li se v manželství správně dorozumívát, zvládlí jste největší manželskou obtížnost.***“ (PLZÁK, M., 2006, s. 7)

Závěr

V mé bakalářské práci jsou shrnuty a vyhodnoceny poznatky, ke kterým jsem dospěl při studiu a zpracovávání zvoleného tématu – výběr životního partnera, předpoklad dobré rodiny. Studium odborné literatury, která se zaměřuje na problematiku výběru partnera a rodiny, jsem nashromáždil množství informací, které bylo zapotřebí vytřídit. Ačkoli některé prameny jsou staršího data vydání, snažil jsem se nevyřazovat je jen kvůli tomu, ale hledal jsem pasáže s nadčasovými závěry.

Cílem této práce bylo nalézt faktory ovlivňující výběr životního partnera a stanovení těch, které jsou rozhodující pro založení a udržení dobré rodiny. Dalším cílem byla charakteristika dobré rodiny, neboť pouze se znalostí cíle, kterého chceme dosáhnout, můžeme stanovit prostředky, kterými je možné tohoto cíle dosáhnout.

Jak vyplývá především z první kapitoly této práce, je sice možné sestavit charakteristiku ideálního partnera (partnerky), který by skýtal naději, že manželství s ním (s ní) uzavřené a rodina s ním (s ní) založená bude dobrá, fungující, láskyplná, avšak ve skutečnosti neexistují žádné zaručené univerzálně platné návody pro výběr partnera. Je však namístě zdůraznit, že rozmyslný výběr partnera je jednou z cest, jak zlepšit žalostný stav současného manželství. Do manželství si nevybírá jeden druhého, snoubenci se vybírají vzájemně. Proto by se měli lidé při výběru životního partnera přinejmenším vyhnout partnerům zakázaným a zvážit obecně platná rizika. Platí tedy „vybrat, poznat sebe a druhého, vyloučit zakázané partnery a potom hledat správný styl soužití.“ Pokud si již někdo vybral partnera pro sebe nepřilíš vhodného, je třeba studovat možnosti, jak soužití sladit. Také bych chtěl varovat před následujícími mýty: „Předpokladem vydařeného manželství je sdílení společných zájmů.“ „V manželství se partneři rozhodují zcela svobodně a zcela nezávisle.“ „Vzájemná láska zabrání vzniku problémů a potíží.“ „Pro manželství nejsou rizikové nebo zakázaní partneři.“ „Narozením dítěte se urovnají a vyřeší manželské problémy.“

Dobrou (fungující) rodinu jsem se snažil charakterizovat v dalších kapitolách této práce srovnáváním různých proměnných, aspektů, komponentů a procesů tak, abych jejich prostřednictvím od se odlišil rodinu (soužití) fungující od rodiny dysfunkční.

Významnost rozdílů jsem odstupňoval, a to tak, že některé nevýrazné rozdíly jsem označil za nediferencující, jiné rozdíly (nejvýraznější) jsem označil za významně diferencující a některé, pouze naznačující vývoj určitým směrem, jsem označil jako trendy diferencí.

Domnívám se, že cíl práce se mi podařilo naplnit.

Svou práci bych rád uzavřel povzbuzujícím citátem z knihy Miroslava Plzáka „Klíč k výběru partnera pro manželství“: ***„Pro trvalé manželství správný výběr sám o sobě nestačí. Podstatné je zvládnout úskalí párového soužití, neboli zvládnout pár jako jedno z nejmenších, ale také nejzákladnějších lidských společenství. Odstraníme-li ze své blízkosti partnery zakázané, pochopíme-li úskalí páru a máme-li v sobě dost kázně, neměli bychom v manželství vlastně nikdy selhat.“*** (PLZÁK, M., 2006, s. 191)

Resumé

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval výběrem životního partnera, jako předpokladu dobré rodiny.

V první kapitole nazvané VÝBĚR A VOLBA PARTNERA jsem charakterizoval znaky osobní zralosti, jejíž dosažení je nezbytným předpokladem správné volby životního partnera. Nastínil jsem některé koncepce výběru partnera, ale zejména jsem se zabýval výsledky zkoumání zaměřených na očekávání od soužití v manželství a prekoncepce soužití z hlediska mužské a ženské role, očekávání a prekoncepce ve vztahu k percepci a hodnocení manželství rodičů, porovnáváním rozdílů mezi tzv. „vážnou a nevážnou“ známostí a slučitelností očekávání a vzájemného poznání v období těsně před sňatkem. Snoubenci se nejvíce shodovali v názorech na počet dětí, na společné rozhodování, společné hospodaření s financemi, na společné trávení volného času, na ohleduplnosti k přáním partnera v sexuálním soužití, avšak s výraznou inkompatibilitou v očekávání iniciativy k sexuálnímu styku ze strany druhého partnera. Výsledky výzkumů nepotvrdily hypotézy typu – čím vyšší vzdělání, tím se partneři lépe poznají; čím déle se partneři znají, tím lépe se znají; ženy znají muže lépe než muži ženy. Na základě poznatků z praxe jsem uvedl nejčastěji se vyskytující faktory, které zvyšují nebezpečí dysfunkčnosti v soužitích se zvoleným typem rizikového partnera a rizikovost některých partnerů jsem odstupňoval jejich označením za partnery zakázané.

Kapitola s prostým názvem RODINA je v pořadí druhou a charakterizuje rodinu z pohledu jejích funkcí ve společnosti a dále charakterizuje rodinu prostřednictvím jejích čtyř základních komponent a dvou základních procesů, které se v rodině uskutečňují. Rovněž definuje termíny normalita, funkčnost, dysfunkčnost, které používám v následujících kapitolách při porovnávání funkčních a dysfunkčních soužití a při nalézání významných rozdílů mezi nimi. Průběžně tedy předkládám dílčí definice funkčního soužití (manželství, rodiny) a soužití (manželství, rodiny) dysfunkčního.

Kapitola třetí STRUKTURA RODINY pokračuje v nalézání dalších faktorů, kterými se od sebe liší fungující soužití od dysfunkčních, tentokrát však za pomoci srovnávání

těchto proměnných – rodina a manželství rodičů, osobnostních proměnných (vzdělání, věk, povolání, profesní angažovanost, zájmy, náboženská víra, sexuální anamnéza, abnormální rysy osobnosti), bydlení a financí a některých otázek souvisejících s mužskou a ženskou rolí. Zejména v této kapitole srovnávám svou vlastní rodinu, kterou považuji jednoznačně za funkční, s výsledky odborných zjištění. V dílčím závěru pak rozlišuji, které proměnné se ukázaly jako nediferencující (nerozhodující), které jako významně diferencující a které řadíme do kategorie trendy diferencí.

Poslední čtvrtá kapitola nazvaná KOMUNIKACE zdůrazňuje význam komunikace jako aktivního činitele a opět, obdobně jako v předchozích kapitolách, definuje rozdíly (tentokrát však v komunikaci) mezi funkčními a dysfunkčními soužitími. Komunikace ve fungujícím soužití je poměrně častá, je pronášena hlasem střední až vyšší síly, nesetrvává vždy na čistě racionalistické pozici, komunikující partneři spolu častěji souhlasí než nesouhlasí a v případě, že nesouhlasí, činí tak přátelsky, neútočně. Všechny osoby, které se komunikace účastní se dovedou prosadit, projevují proměnlivost ve vyjadřování afektů, mají smysl pro humor a nemluví jeden za druhého.

V závěru jsem shrnul zjištěné poznatky a informace své práce.

Anotace

Téma

Výběr životního partnera, předpoklad dobré rodiny

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Institut mezioborových studií Brno. Brno 2006

Anotace

Ve své bakalářské práci se zabývám výběrem vhodného životního partnera, jako předpokladu dobrého soužití v manželství a rodině. Mým cílem bylo nalezení faktorů ovlivňujících výběr životního partnera a stanovení těch, které jsou rozhodující pro založení a udržení fungující rodiny.

Klíčová slova

Výběr - volba - životní partner - manžel - manželka - snoubenec - snoubenka - manželství - rodina - soužití - předpoklad - očekávání - významný rozdíl - komunikace.

Topic

Choosing the appropriate spouse – a precondition of a good family

Annotation

In my bachelor pursuit I deal with the choosing of the appropriate spouse as a precondition of a good marital and family life. My aim was to find the factors influencing the choosing of a spouse and identifying the key factors for starting and keeping family that works.

Key words

Choosing - selecting - spouse - husband - wife - fiancé - fiancée - marriage - family - life together - precondition - expectation - significant difference - communication.

Použitá literatura

1. **ZÁKON** č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
2. **MPSV ČR** - *Národní zpráva o rodině*. 2004
3. **CELMEROVÁ, Z.** *Člověk na celý život*. Praha: Avicenum, 1990
4. **CIBULEC, J.** *Jako si vybrat a udržet partnera*. Martin: Osveta, 1980
5. **DOBSON, J.** *Zdravá rodina*. Brno: Nová naděje, 1997
6. **FREEMANOVÁ, D. R.** *Manželská kríza*. Martin: Osveta, 1992
7. **GAVORA, P.** *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno: Paido, 1996
8. **HARTL, P. a HARTLOVÁ, H.** *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000
9. **HAVRÁNEK, B. et al.** *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Academia, 1989
10. **HAYESOVÁ, N.** *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998
11. **CHAPMAN, G.** *Pět znaků láskyplné rodiny*. Praha: Návrat domů, 2005
12. **CHAPMAN, G.** *Manželství, po jakém jste vždycky toužili*. Praha: Návrat domů, 2006
13. **KIRSCHNER, J.** *Trénink pro partnerský život*. Praha: Portál, 2002
14. **KOHOUTEK, R.** *Základy užité psychologie*. Brno: CERM, 2002
15. **KOLEKTIV AUTORŮ pod vedením PETRÁČKOVÉ, V. a KRAUSE, J.** *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2001
16. **KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al.** *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2002
17. **KŘIVOHLAVÝ, J.** *Já a ty*. Praha: Avicenum, 1986
18. **LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D.** *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998
19. **LEWIS, D.** *Tajná řeč těla*. Praha: Victoria Publishing, 1995
20. **MATĚJČEK, Z.** *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1989
21. **MAZÁNKOVÁ et al.** *Sociologie rodiny II*. Brno: IMS, 2004
22. **NEVORÁNEK J. a ŘEHOŘ, A.** *Kapitoly ze sociologie rodiny I*. Brno: IMS, 2004
23. **PLAŇAVA, I.** *Manželství a rodiny: Struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000
24. **PLAŇAVA, I.** *Jak se (ne)rozvádět*. Praha: Grada, 1994
25. **PLZÁK, M.** *Klíč k výběru partnera pro manželství*. Praha: Motto, 2006

26. **PLZÁK, M.** *Žena a muž*. Praha: Motto, 2001
27. **PREKOPOVÁ, J.** *Jak být dobrým rodičem*. Praha: Grada, 2001
28. **ŘEŠETKA, M. a kol.** *Anglicko – český, česko – anglický slovník*. Olomouc: FIN, 1998
29. **ŠMOLKA, P.** *Výběr partnera*. Praha: Grada, 2005